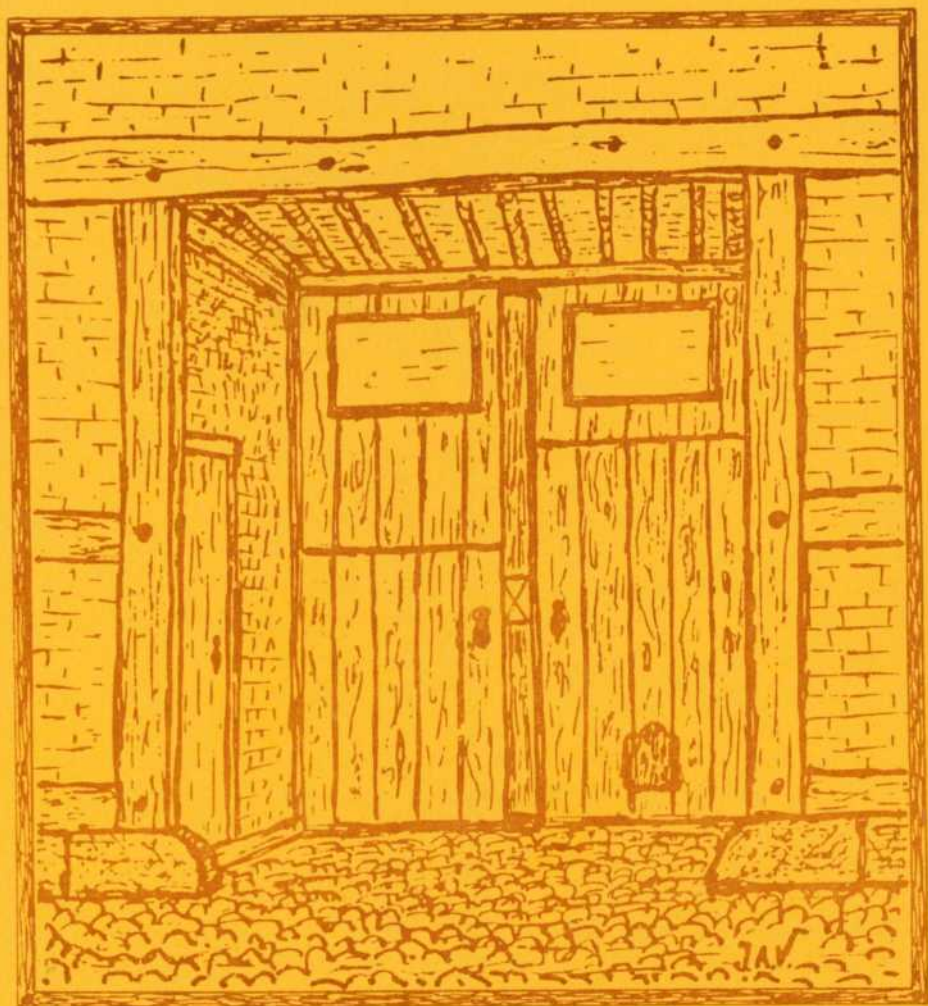

1985 * 4

~ 't ONDERSCHOER ~

heemkunde denekamp

't onderschoer

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal voor de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de duikbeld 'niendeurn', welke aansloten tegen de uitschietbare middenstijl 'n stiepel'. De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een andere versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis: daarin bleef immers eens het 'braatspit' steken, dat een 'kuun' of 'kunenwiefke' een brutale boerenknecht nagooide.

Als 'n stiepel verwijderd was konden de volgeladen oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'.

In het stiepelgat sloot 'de lappe' uit het Gamsveen het 'blauwe dampke' dat de 'zwarte dood' veroorzaakte.

In Ootmarsum trekt men bij het 'vloggen' om 'n stiepel'.

Door het 'hoondergat' van de niendeur konden de laatste kippen naar binnen. De hofkond 'Sien' of 'Pollo' kon ook 's nachts een oogje houden op het erf achter het huis. De heer zelf 'onslotte' kon veilig uitkijken 'oaver' in ondersten niendeur.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijkse gerief, zoals 'n rieszessen', 'n riet', 'n strikhaak', 'n ploegstraampje' en de 'peerderellen'.

Mening boerenzoon zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben 'an zien wief', wat dan vaak weer leidde tot een 'brulste' en tot het voortbestaan van het Twentso geslacht.

Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten, het was een veilige hawaarplaats, het leende zich goed als uitzichtspunt en het bood plaats voor menselijke contacten. Daarom dit onderschoer als symbool van het streven van

Heemkunde Henekamp —

Tekening van onderschoer en tekst — J. A. Veldhuis

't ONDERSCHOER

contactorgaan van de Stichting Heemkunde Denekamp

7^e jaargang 1985 nr. 4

Dit contactorgaan verschijnt vier keer per jaar, aan het eind van elk kwartaal en wordt toegezonden aan de donateurs.

Losse nummers kosten f.5.--, exclusief eventuele verzendkosten. Verkrijgbaar bij 't Heemhoes en bij enkele boekhandels.

Opplage: 600 stuks.

Kopy voor dit blad kan ingeleverd worden bij de redactie. Publikaties blijven eigendom van de auteurs. Overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan na toestemming van de schrijver of de redactie van dit blad.

Redactiemedewerkers:

H.J. Asma, Willem Wegewartstraat 1; 7591TZ Denekamp; tel. (05413) 2434.

J.A. den Ouden, Clematisstraat 26; 7591XH Denekamp; tel. (05413) 2800.
(administratie).

H.C.M. Boink-Wagenvoort, Diepengoor 16; 7591BW Denekamp; (typewerk).

H. Boink, Diepengoor 16, 7591BW Denekamp; tel. (05413) 2261.
(vormgeving/eindredactie).

in dit nummer

pag.

1	n woord van te veurt n
5	niejs van t Heemhoes
17	uit de krant van nu
19	voor u, door u
23	uit Denekamps kerkgeschiedenis (V)
H. Asma
31	Stille Nacht
E. Bos-Hermelink
35	ooievaar
W. A. J. Nijhuis
41	familienaamonderzoek
D. Asma- ten Broeke
45	De Thouars
J. A. den Ouden
49	eerste gemeenteraad na '40-'45
53	Hulst
J. Bruns
55	erve Enkman in Tilligte
59	de köster vetöl
H. Asma

Peterselie.

Afkomstig ben ik van zuidelijke streken
Maar laat mij ook hier heel goed kweken.
Fijn gesneden laat ik me verwerken
(salades - omelet)
Gedroogd mis ik veel geur, dat wil ik
graag opmerken.

W.A.B.

Hoewel we ons in het vorige nummer van dit Onder- schoer nogal verzuchtend uitlieten over de kwaliteit van de afgelopen zomer moet ons nu van het hart, dat we er een prachtige herfstperiode achteraan hebben gekregen. Ja, eerlijk is eerlijk. Dat moet je dan ook durven toe te geven. En dat doe ik dan ook op deze stormachtige maandagavond, nu ik me achter dit "woord van te veurtn" zet. Het is al echt wat je zou kunnen noemen zo'n voorwinterse avond. Het is "waterkoald", zegt mijn vrouw.

Het loopt ook al weer op de winterdag aan. Het jaargetijde, waarin we nog eens wat tijd kunnen vinden voor "andere" dingen. Het is de tijd om weer eens contacten te verstevigen of ze opnieuw te leggen. Het is zeker ook de tijd om in het heemkunde- werk te duiken. En heemkunde is nogal een breed terrein. Van vroeger naar nu. Van de markegeschiedenis tot de zure regenproblematiek, om maar een paar opwellende voorbeelden te noemen. Bezig zijn eigenlijk met alles wat ons zo omringd, bezien vanuit een historische hoek, gadegeslagen met een oog voor de natuur en dat met het vizier gericht op de toekomst.

Dus met beide benen op de grond. Ja, dat wel.
Er is, dunkt me zo, beslist keus genoeg om iets te
doen voor de winterdag.

Overigens wil ik u nog wel met een voorbeeld op weg
helpen, als dat nodig mocht zijn. Wat denkt u van fa-
milienaamonderzoek? Al eens geprobeerd? Zo uit het
hoofd, ja, en dan, dan wist u het eigenlijk niet pre-
cies meer en nam u zichzelf voor het later toch nog
eens een keer uit te zoeken.

Maar dan is het weer winter. U herinnert zich nog wat
u met u zelf overlegd had. U zou nog eens uw familie
"uitpluizen".

Welaan dan, misschien is daarvoor deze winterperiode
de tijd eindelijk aangebroken.

Maar bedenk wel, voordat u aan de slag gaat, familie-
naamonderzoek is meer dan alleen het uitpluizen van
allerlei namen, is meer dan alleen maar het achter-
halen wie onze voorouders waren. Familienaamonder-
zoek blijft mensen namelijk bezighouden, ook nadat
men niet meer verder kan komen. En dat is ook
begrijpelijk, want er is meer uit te zoeken en dat
gebeurt dan ook. Zo wil men graag weten waar de voor-
ouders hebben gewoond en hoe ze hebben geleefd.

Heemkunde dus bij uitstek, dat familienaamonderzoek,
dat ook wel wat deftig aangeduid wordt als "genealo-
gisch" onderzoek.

Het verdiepen in de familieverbanden, in de fa-
miliezin, betekent dus ook verdieping in de betekenis
van de milieus, waarin de mensen leefden. Als we de
sporen van ons geslacht nagaan, worden we er vanzelf
toe gedwongen ons met streek, land en volk bezig te
houden. Wat voor soort mensen waren dat daar toen?
Hoe leefden die mensen daar toch? Hoe waren de
levensomstandigheden er in die dagen?

Bredere belangstelling voor de eigen familieaf-
komst treedt steeds meer aan de dag. Dit leidt er in
veel gevallen ook toe, dat men zich meer verdiept in
de geschiedenis van de plaatsen waar de mensen woon-
den. Men zoekt zo'n plaats eens op. En dat kan men-
sen echt een prettig gevoel geven. De een houdt dat

strikt persoonlijk bij zich, de ander draagt het uit om ook derden op het spoor te zetten.

Een voorbeeld daarvan treft u in deze aflevering van 't Onderschoer aan.

De werkelijke zin van familienaamonderzoek is over het algemeen niet zo zeer om een "geschiedenis" te hebben, om door middel van een stamboom iets te kunnen bewijzen. Het houdt ook niet in een neiging tot trots. Immers het weten van de veelvoudige voorvallen in families van toen en nu, het ontdekken van gemaakte schuivers van hoog naar laag, leert alleen maar begrip op te brengen voor situaties van anderen en kan bijdragen tot blikveldverruiming.

Daar ijvert het bestuur van de Stichting Heemkunde Denekamp ook altijd voor. Niet star blijven in je opvattingen, hoewel dat natuurlijk wel eens noodzakelijk kan zijn, maar dan niet zo zeer omdat je geen oog hebt voor andere dingen.

De plannen van het bestuur voor het komende jaar zien er in grote lijnen als volgt uit.

In eerste instantie is er de medewerking aan het 75-jarig bestaan van het museum Natura Docet. Zo zal er een tentoonstelling komen rond de persoon van meester Bernink als schoolmeester in Denekamp. Voorts wordt meegewerkt aan een door de Vereniging Vrienden van Natura Docet uit te geven jubileumboek.

Gestreefd wordt verder om de uitgifte van het veldnamenboek in 1986 te verwezenlijken.

Eveneens wordt komend voorjaar het uilekastenproject afgewerkt.

Tenslotte gaan we meewerken aan de totstandkoming van een gemeenschappelijke monumentenlijst, waartoe de gemeente Denekamp ons heeft gevraagd.

Met de medewerking van onze werkgroepen zal dit toch moeten lukken. We hebben al aardig wat vrijwilligers. Toch wil ik er in dit "woord van te veurtn" ook eens voor pleiten, dat we nog best wat meer mensen kunnen gebruiken, die daadwerkelijk menen op heemkundegebied een bijdrage te kunnen leveren. De tijd van het jaar

heb ik met deze oproep, dacht ik, in elk geval mee en de adressen staan achterin vermeld. Dus.....

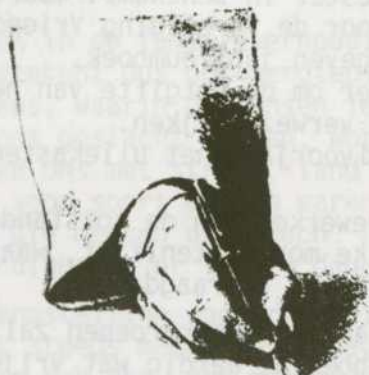
Als u dit Onderschoer ontvangt -en ik wil het nu echt kort houden- is het bijna Kerstmis.

De tijd van het jaar, waarin altijd weer met nadruk de aandacht wordt gevestigd op vrede. In ons over het algemeen winterse december-klimaat is deze gedachte -wellicht ook gevoelsmatig- wat meer aanvaardbaar, mogelijk zelfs gewettigd, dan -en dat is ter overweging- bijvoorbeeld in het warme (!!) Zuid Afrika.....

Geern töt tookn moal.

H.Boink.

Denekamp, 18 november 1985.

Wat wie neudig hebt
bint eigenlijk
minder leu
dee in dezelfde stroat woont
mer mear noabers.

NIEJS VAN T HEEMHOES

In deze rubriek wordt u door bestuur en redactie op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen de Stichting Heemkunde. Ook kunt u hierin o.m. nieuws vinden van zusterverenigingen, van boek aankondigingen en exposities.

GOED BEZOCHTE NAAJAARSBIJENKOMST

De najaarsbijeenkomst van onze stichting op dinsdag 12 november 1985 in Hotel van Blanken te Denekamp trok een overvolle zaal. Ruim tachtig bezoekers konden genieten van de lezing, die de heer Hottenhuis uit Zenderen verzorgde over Twente en dialect. In "zien daangs werk" is hij leraar Nederlands aan de HTS in Hengelo. De lezing was geheel in 't Twents.

Hottenhuis wist zijn gehoor op bijzonder aandachtige wijze te boeien. Al direct was er een goed contact met het publiek, dat zich geen beeld

aanmatigde van: waart oe veur vromde leu en braand-nettel. Als inleiding vertelde Hottenhuis in het kort iets over de geschiedenis van Twente, waarna hij al gauw overging op de bewoners van dat Twente. Niet dat hij ons allemaal nieuws vertelde nee, hij herinnerde ons er aan dat "Kuiern proatn is met t gemood". "Niejs hef de postbode an de fiets hangn", zo stelde Hottenhuis, die ook in ging op het vaak klungel-achtige gebruik van onze taal, onder meer in de vorm van "verhollands Twents".

In de pauze konden de aanwezigen op een vel papier de betekenis invullen van verschillende Twentse woorden, gezegden en rijmpjes, welke daarna onder leiding van de "meester" op geheel eigentijdse wijze gezamenlijk werden nagekeken.

"Hersenschoern" had hij het genoemd, waarvan we een aantal uitdrukkingen hier weer geven. Enerzijds bedoeld als prikkel voor de thuisblijvers en anderzijds om er nog

eens weer een keer met elkaar over te kunnen praten. Want dat gebeurde die avond op royale wijze. De komende feestdagen lenen zich daar goed voor.

Wat is de betekenis van: roezn, ne kleuterie, ne gaps en beteun? En wat is ne net-telkonnink, ne schroedelhen en wat is tremsel? Ook wel eens gehoord van fluitpiepn? Tot slot liet Hottenhuis een aantal liedjes horen in Twents dialect, waarvan er een, geschreven door Hennik van n Scheekn, volgt.

Boernjongs

Dat pröt rechteveort van sjips en van slaatjes, van bökkes vlees met ne pin dr in, van nazzi-weet-ik-völ bie de Sjieneez, aj dr van heurt dan vegeetow n zin!

Dat dreajt rechteveort aspearsjes in scheekn, dat is toch gin ettn veur ne boer? En doar moj dan sjuuderans bie dreekn, want de wien dee is as azien zo zoer!

Dat knooit rechteveort met gevulde eier, dee kwamn toch a vol bie de hoonder vandän? Ze èt Fraanse kees en ze goat hen fonduujn t lekt van de stoet en t steenkt oet de pan!

Refr.

Woar is de tied van de kreent-stoetn, van de boernjongs en de proemn op sap? Al dat niejwetske spil dat majt ze wa hoaln veur nen teller met kearnmelkse pap!

H.B.

BIJDRAGE VOOR UILEKASTEN

Van het Wereldnatuurfonds hebben we onlangs bericht gekregen dat ons een bijdrage van f.1000,- is toegekend voor ons plan om op verschillende plekken in de gemeente uilekasten aan te brengen. Dit idee van onze werkgroep Flora en Fauna heeft dus wel weerklank gevonden. Leden van die werkgroep zijn inmiddels al druk aan het werk om de kasten te maken.

H.B.

BIJEENKOMST BESTUUR - WERKGROEPEN

Zo ongeveer één à twee keer per jaar is er een bijeenkomst van het bestuur met de leden van de werkgroepen. Een soort contactavond zou je het kunnen noemen. De eerstvolgende bijeenkomst is op dinsdag 14 januari 1986, aanvang 20.00 uur, in het Koetshuis van het museum Huize Keizer te Denekamp.

H.B.

STAND VAN ZAKEN

VELDNAMENONDERZOEK

Het veldnamenonderzoek in de gemeente Denekamp, dat is ver-richt door de heer J.A. den Ouden, is afgesloten en gereed. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitgifte van een veldnamenboek, compleet met kaarten. Dat dit nog een hele klus is, moet u niet vreemd in de oren klinken, als u weet dat ook dit soort activiteiten -als vrijetijdsbesteding- door mensen van onze stichting wordt gedaan. Al zou het alleen maar zijn om de kosten te drukken, zodat het boek uiteindelijk ook nog tegen een redelijke

prijs te koop komt. We houden u op de hoogte.

H.B.

SAMENWERKING NOABERHEEMKUNDIGEN

Sinds begin dit jaar is er een overlegsituatie op gang gekomen tussen de heemkundige en historische instellingen rond Ootmarsum, waaraan deelnemen: Vereniging Heemkunde Gemeente Weerselo, Stichting Heemkunde Albergen, Stichting Heemkunde Reutum, Historische Kring Mander-Hezingen-Vasse, Stichting Heemkunde Ootmarsum en onze Stichting Heemkunde. Er zijn inmiddels twee bijeenkomsten geweest, waarop in eerste instantie wat ervaringen zijn uitgewisseld, maar waar ook zaken van organisatorische aard aan de orde zijn gekomen. Het is de bedoeling dat de bestuursdeputaties zo'n twee keer per jaar bij elkaar komen.

H.B.

NIEUWE DONATEURS

In de afgelopen periode hebben zich de volgende personen aangemeld als nieuwe donateur van onze Stichting. Een tweetal personen heeft bedankt.

Bert Bekhuis, de Kerkuil 130, Denekamp; F.J. Heerink, de Volharding, 3 Denekamp; M. Punt Pr. Hendrikstraat 3a, Denekamp; mevr. A. Tijink, Krabbendijk 13, Denekamp; J. Groener, Stationsstraat 10, Denekamp.

Hoewel de wens van het Stichtingsbestuur, om in het tiende jaar van haar bestaan, de 500ste donateur te kunnen inschrijven, wel niet helemaal in vervulling zal gaan, mag zij toch op een vruchtbaar jaar terugzien.

Immers, bij het samenstellen van dit Onderschoer (begin november) bedroeg het aantal donateurs 465. In vergelijking met het 4e nummer van 1984 is dit een toename van 100 donateurs in 1985. En wie weet, het jaar is nog niet ten einde. Want als nu iedere donateur eens probeert er een nieuwe donateur bij te krijgen..... dan moet het toch lukken!

J.A.d.O.

75 JAAR MUSEUM NATURA DOCET

Dat het Denekampse museum Natura Docet een meer dan regionaal begrip is, zal onze lezers wel duidelijk zijn. Dat dit museum van meester Bernink het oudste streek-historisch natuurmuseum in ons land is, zal iedereen niet weten. En dat dit museum Natura Docet komend jaar herdenkt dat het in 1911 op een achterkamertje in huize Bernink in de Brinkstraat in Denekamp allemaal begonnen is, is -denk ik- slechts voor insiders of "kunnigen" een bekend gegeven.

Een gegeven dat er wel is en waarmee zich de mensen van Natura Docet al enige tijd vertrouwd hebben gemaakt. Want natuurlijk wil

men zo'n heuglijk feit niet ongemerkt voorbij laten gaan. Ook als Stichting Heemkunde Denekamp raakt ons dit natuurlijk. Deze mening waren de mensen van Natura Docet ook toegedaan. We hebben samen verschillende besprekingen gehad, om te zien op welke wijze we een bijdrage aan deze jubileum-herdenking kunnen geven. Er zijn toen twee zaken overeengekomen. Onze Stichting werkt mee aan de totstand-koming van een jubileumboekje, terwijl we voorts een expositie zullen organiseren rond de persoon van meester Bernink en dan wel in de eerste plaats als Denekamper en als onderwijzer. Dat we vooral bij dit laatste nog op veel geheugensteun mogen rekenen van o.m. Bernink's dochter Heleen (onze enige ere-donatrice) is voor ons een niet weg te vagen hulp. Het is de bedoeling dat de festiviteiten rond 75 jaar Natura Docet plaatsvinden rond midden mei van het volgend jaar. De expositie die we organiseren, zal worden gehouden in het Koetshuis van het museum Huize Keizer en in ons eigen Heemhoes.

H.B.

HERBOUW KLÖPKESHOOES

Het is alweer een tijdje geleden dat we hierover wat schreven. Inmiddels is er in Berghum een definitieve plek beschikbaar. Het herbouwplan is gereed en bij de gemeente ingediend voor subsidie in de ontbrekende materiaalkosten. Als de gemeente medewerking verleend, kan het klöpkeshoes geheel met behulp van vrijwilligers uit de buurtschap Berghum worden herbouwd. Volgend jaar tegen de zomer zal het gereed zijn.

In het gebouwtje zal een informatiepaneel komen, waarop naast toeristische voorlichting, geschiedkundige informatie over Denekamp en een klöpkeshoes worden weergegeven.

H.B.

PLAATS VOOR OUDE MARIAKLOK

De oudste klok uit de minstens zo oude toren van de St. Nicolaaskerk te Denekamp is door de klokkegieter Wilhelm in 1436 gegoten. Omdat de klok voor het luiden niet meer kon worden gebruikt als gevolg van scheurtjes, is zij vervangen door een nieuwe. Voor de oude Mariaklok met bijzonder cultuur-historische waarde is, mede op ons advies, een nieuwe bestemming gevonden. Het is de bedoeling dat de klok wordt opgehangen in een klokkestoel, welke op het pleintje links naast de toren een plek zal krijgen. Op deze wijze krijgt de vele eeuwen oude klok eindelijk de gelegenheid om van nabij te worden bewonderd, terwijl Denekamp er weer een interessante bezienswaardigheid bij krijgt.

H.B.

SCHENKINGEN

In de afgelopen periode werden de volgende schenkingen gedaan.

Dhr. J. Hagel, Oranjestraat, tijdschriften "Eigen Erf".
C. de Jong van Lier, Nordhornsestraat, originele Jordenster; J.G. Spekhorst, Har-

seveldweg, enkele boeken; Mevr.v.d.Pol, Grotestraat, ingebonden jaargang Pano-rama; J.H.Borgman, de Alerdink, enkele boeken; H.A. G.Mensink, Pr.Hendrikstraat, bidprentjes.

Namens het bestuur: allemaal heel hartelijk bedankt!

J.A.d.O.

iets over het cultuurbeleid van de gemeente Denekamp

De gemeenteraad van Denekamp heeft in zijn vergadering van 24 oktober 1985 het beleid bepaald, zoals dat de komende jaren in Denekamp op het gebied van de cultuur zal worden gevoerd. Het hoeft niet vreemd te klinken dat ook het heemkundewerk daarin een plaats heeft gekregen. Het leek ons goed u met name over deze aspecten uit de Nota cultuurbeleid van de gemeente Denekamp wat naders te vertellen.

- * De gemeente is van mening dat, wanneer activiteiten ontstaan vanuit de bevolking, deze gestimuleerd dienen te worden, waarbij als voorbeeld o.a. is genoemd het veldnamenonderzoek en het bevorderen van de plaatselijke geschiedschrijving. Hierin zien we duidelijk een stuk waardering voor een onderdeel van ons werk.
- * Ook is de gemeente van mening dat onderzoek uit het gemeentearchief stimulering verdient. Binnen onze stichting zijn we met dit aanmoedigen en daadwerkelijk onderzoek -met de welwillende medewerking van de gemeentelijke archivaris- al enige jaren bezig, waarbij we willen opmerken dat een ruimere raadpleegmogelijkheid wellicht tot meer onderzoek zal leiden.

- * De gemeente vindt dat er een eigen monumentenlijst zou moeten komen. Er zijn nu eenmaal gebouwen en omgevingen, die vanwege daaraan verbonden culturele aspecten bewaard dienen te blijven. Ook onze stichting is die mening toegedaan. Ons bestuur is gevraagd het komende jaar met een voorstel te komen voor een gemeentelijke monumentenlijst. Het bestuur heeft hierop in beginsel al positief gereageerd.
- * Er dient meer aandacht gevestigd te worden op de cultuurhistorie van onze gemeente dan tot nu toe het geval is. De musea moeten meer eigentijdse mogelijkheden hebben om hun bezoekers op de hoogte te kunnen stellen van de plaatselijke geschiedenis. Daarvoor zijn verschillende mogelijkheden denkbaar. De Commissie voor Culturele Zaken van Denekamp wil daartoe wat ideeën ontwikkelen. Hierbij zullen we zeker ook een bijdrage kunnen leveren.
- * Voorts vindt het gemeentebestuur dat er samenwerking nodig is tussen culturele instellingen in de gemeente, waarbij de Culturele Commissie een coördinerende rol zou kunnen vervullen. Deze opvatting delen we geheel.
- * Op het in 1983 door de gemeenteraad van Denekamp ingestelde cultuurfonds kan in bepaalde gevallen een beroep worden gedaan door culturele instellingen, waarbij o.m. als voorwaarde is gesteld dat het wel moet gaan om eenmalige uitgaven, waarvoor niet op andere wijze financiële middelen te krijgen zijn. Het is de bedoeling van de gemeenteraad dit fonds jaarlijks aan te vullen.

H.B.

MONUMENT JOODSE INWONERS

Vrijwel vanaf het begin van de oprichting van onze stichting hebben we ons ingezet om te komen tot een teken van gedenkwaardige nagedachtenis aan de destijds joodse gemeenschap, die Denekamp tot voor een kleine 45 jaar heeft gekend.

Op zeer uitgebreide wijze is dit jaar herdacht waarom ze er niet meer zijn in ons Denekamp. Toen we met de voorbereiding van de expositie rond 40 jaar bevrijding bezig waren, dachten we: nu zal het er toch van moeten komen, anders hoeft het niet meer.

Het kan nu nog!

Een "levende" herinnering, iets schijnbaar tastbaars.... Ook andere mensen, zelfs van ver buiten Denekamp, hebben ons helpen aanmoedigen, het idee nadere inhoud te geven. U hebt hierover kunnen lezen in de laatste afleveringen van 't Onderschoer.

Tijdens de behandeling van de gemeentebegroting-1986 in de raad van Denekamp, is door ons mede-bestuurslid en tevens raadslid S. Wymia gevraagd om medewerking bij de totstandkoming van een dergelijk monument, waarvoor hij bij zijn mede-raadsleden een gewillig oor vond. Ook het Denekampse college van Burgemeester en Wethouders deelt onze opvatting dat er op niet al te lange termijn een monument moet komen als nagedachtenis aan de Denekampse joodse gemeenschap, die niet meer is. In dit verband willen we niet nalaten te vertellen dat de gemeente Denekamp nog niet zo lang geleden -ik dacht in 1981- ook al een goede daad heeft verricht, door de oude joodse begraafplaatsen geheel te restaureren.

Gaat u maar eens kijken aan de Lattroppeerstraat op de hoek van de Knik.

Bedankt gemeentebestuur van Denekamp.

H.B.

JONGKIND MONUMENT

Al eerder schreven we er in deze rubriek over. Een monument als herinnering aan de in 1819 in Lattrop geboren en later zo bekend geworden kunstschilder Johan Barthold Jongkind. Hij wordt niet voor niets de belangrijkste voorloper van het expressionisme genoemd, waardoor Jongkind zelfs voor wereldfaam heeft gezorgd. Onze stichting ijvert al enige tijd om te komen tot een meer gedachteniswaardig aandenken als de huidige veldkei aan de Frensdorferweg in Lattrop, ongeveer op de plek van het geboortehuis van Jongkind. Ons idee heeft via de Commissie voor Culturele Zaken van Denekamp intussen weerklank gevonden bij de gemeenteraad van Denekamp, die zich onlangs -mede in het kader van het nieuw te voeren cultuurbeleid- achter deze gedachtengang schaarden. Ook Denekamp's gemeenteraad is van mening dat de kunstschilder Jongkind meer verdient dan een robuuste veldkei. Verzocht is dan ook aan de Commissie voor Culturele Zaken om in samenwerking met ons te komen tot voorstellen. Wij zijn de gemeenteraad van Denekamp erkentelijk voor de beloning van dit initiatief.

H.B.

WERKGROEP GESCHIEDENIS

Van het bestuur en de vriendenkring van Natura Docet kregen we het verzoek om ter gelegenheid van het 75-jarig

bestaan van het museum Natura Docet in mei van het volgend jaar een expositie te organiseren rond de stichter van het museum, meester Bernink. We hebben besloten om op dit verzoek in te gaan. Op dit moment zijn we bezig foto's, tijdschriften, kranten, boeken enz. te verzamelen die met het museum en/of meester Bernink te maken hebben. Bovendien zijn we nog op zoek naar mensen, die meester Bernink goed hebben gekend, in welke kwaliteit dan ook, als schoolmeester, als museumdirecteur of op een andere wijze en die ons wat willen en kunnen vertellen over de meester of over zijn museum. Ook kunnen we nog wel wat foto's en ander materiaal gebruiken die met Natura Docet en zijn stichter te maken hebben.

Een ander project, waaraan we werken, is het verzamelen van gegevens van vroeger algemeen bekende Denekampers. U kunt misschien wel raden wie we daar ongeveer onder verstaan. Echt die mensen die, toen ze nog leefden, door iedereen gekend werden in ons dorp, of in een van de buurtschappen of kerkdorpen. Om er enkelen te noemen: de schoolmeesters Bernink, Dingeldein en Mulders, pastoor Knuf, een of meer dominees, de meest bekende joden, enkele zwervers en zo zijn er waarschijnlijk wel 20 à 25 bekende Denekampers op te noemen. Laten we ook de vrouwen onder hen niet vergeten, zoals wijkverpleegsters en vroedvrouwen.

De opsomming is lang niet compleet en vooral de mensen boven de 50 zullen de lijst gemakkelijk kunnen aanvullen en deze mensen zullen we ook nodig hebben om ons aan gegevens te helpen. Als u er voor voelt om ons iets te vertellen over vroe-

ger bekende Denekampers of over Natura Docet meldt u dat dan aan een van de werkgroepleden of aan ondergetekende. U hoeft er echt niet alles van te weten en u mag ook met verschillende personen tegelijk komen praten. Want hoe meer mensen wat vertellen over een bepaald persoon, hoe meer feiten we kunnen verzamelen en des te vollediger wordt zo'n levensverhaal.

Verder zijn we ook nog bezig om exposities en andere projecten op wat langere termijn te plannen en voor te bereiden, maar daar hoort u te zijner tijd wel meer van. Voelt u er voor om aan deze werkzaamheden als lid van onze werkgroep mee te werken dan kan dat. Aktieve leden zijn altijd welkom. In de regel houden we onze maandelijks bijeenkomsten op de 2de maandag van de maand. Verder gaan we één avond in de maand naar het gemeentearchief. Sommigen van de werkgroep zijn ook woensdags-avonds bezig in 't Heemhoes met het uitzoeken van foto's, kranten en krantenknipsels. Dus als u op een woensdagavond eens langs komt, vertellen we u alles wat u weten wilt over de werkgroep geschiedenis.

H.A.

DIA-KLANKBEELD OVER DE DINKEL

Al geruime tijd wordt door enkele mensen van onze stichting gewerkt aan het samenstellen van een dia-klankbeeld over de loop van de rivier de Dinkel, vanaf het ontstaan in 't Westfaalse Nienborg tot de plek waar deze rivier bij Neuenhaus de Vecht bereikt. Dit initiatief is afkomstig van de heer A.B. Morsink, lid van onze werkgroep geschie-

denis, die zich al jaren lang bezig houdt met alles wat met de schoonheid van ons landschap te maken heeft. Het streven is er naar dat het complete dia-klankbeeld eind volgend jaar gereed is H.B.

NIEUWE AANWINSTEN

De afgelopen periode is het boekenbestand van de bibliotheek uitgebreid met de volgende nieuwe aanwinsten.

Denekamp. S.Bloemen e.a. (1985, stageverslag). nr.707

25-jarig jubileum Wielercomité Meesterronde te Denekamp. (1960-1985). nr.708

Juliana. Regina 1975. F.J. Lammers. nr.709

Juliana. Regina 1976. F.J. Lammers. nr.710

De prins met de anjer. F.J. Lammers. nr.711

Oranje en Indonesië (fotoreportage) R.F.Kaan. nr.712

10-3-1966 (huwelijk prinses Beatrix). nr.713

Jaarboek Twente 1986 nr. 900/86.

Aardgas en wonen. N.V. Ned. Gasunie. nr.426.

Onze jonge koningin thuis. J.Waterink e.a. nr.427.

Schoolflora (1899) (alleen ter inzage). Heukels.nr.428

50 Jaar Nicolaasgesticht. (alleen ter inzage.) nr.429.

De molen van Bels.M.Paskamp van Santen. nr.430.

Goor en Thomas Ainsworth. Jhr. F.W.W.H. van Coeverden. nr.431.

Oorkondenboek van Overijssel 797 - 1350 6 delen. (alleen ter inzage).G.J.ter Kuile. nr.432.

Een droom werd werkelijkheid (Huize Hölterhof).G.J.ter Welle. nr.433

De mens en zijn woning (informatie). J.Vierstra e.a. nr. 434

Kent u N.Holland ook zo? Paul van Beckum. nr.435

Eenzaam maar niet alleen. Wilhelmina. nr.436

Ned.Hervormde Gemeente Denekamp. (1635-1985);Jubileumboekje. nr.437

De stenen reus op de Zoester Engh. Janzn van Hees. nr.438

Geschiedenis der Havezathe "Oldemeule".K.Koers. nr.439

't Witte Peerd. Meerdere verhalen en gedichten in dialect. nr.440.

Handleiding voor genealogisch onderzoek in Nederland. J.C.Okkema. nr.441

Dos'19 meer dan een voetbalclub (1919-1979).Jubileumboekje. nr.442

D.A.-t.B.

VERPONDINGSREGISTER TWENTE

Het verpondingsregister Twente zal dan eindelijk uitgegeven worden in leesbaar schrift. Eindelijk ja, want het register dateert al van 1600/1601. Eindelijk ook voor de werkgroep uit Twente die, nadat ze daaraan onder leiding van ar-

chivaris Menzema van het Rijksarchief te Zwolle enkele jaren had gewerkt, niet had gedacht dat het nog even zoveel jaren zou duren voor het kon worden uitgegeven.

Gelukkig heeft de Vereniging Oudheidkamer Twente, op aandrang van enkele leden van de werkgroep, zich bereid verklaard het verpondingsregister als boek uit te geven.

Binnenkort zal dit boek verschijnen. Het gaat f.45,- kosten, maar daarvoor krijgt u dan wel bijna 600 pagina's tekst over voornamelijk de toestand en de omvang van vrijwel alle boerenerven in Twente, die er in 1600 waren. En het opmerkelijke is dat die er in veel gevallen nu nog zijn, zij het soms onder andere namen en met andere bewoners. Zelfs dat is in het boek allemaal netjes aangegeven, ja, per buurtschap. Zo staan daar ook gegevens in over alle boerenerven uit Nutter, Oud Ootmarsum, Breklenkamp, Lattrop, Tilligte, Noord Deurningen, buurtschap Denekamp en dorp Denekamp. Een boek eigenlijk dat op geen enkel "gewaard" boerenerv in Twente in de boekenkast zou mogen ontbreken.

H.B.

CONTRIBUTIEBETALING

Bij dit laatste Onderschoer van 1985 is ter voldoening van de contributie over 1986 een accept-girokaart bijgevoegd. Wij willen u vriendelijk verzoeken de contributie tijdig te betalen.

Hoewel zeer weinig in getal, zijn er toch nog enkele donateurs, welke de verschuldigde contributie over 1985 nog niet hebben voldaan. In die gevallen is de achterstallige contributie tevens op de acceptgirokaart aangegeven.

J.A.d.O.

TELEFOON IN 't HEEMHOES

Een maand of wat geleden heeft het bestuur besloten telefoon te laten aanleggen in 't Heemhoes. De behoefte daaraan werd steeds groter. Inmiddels is 't Heemhoes voorzien van telefoon en naar onze mening ook nog met een gemakkelijk te onthouden nummer namelijk (05413) 4656. Tijdens de openingsuren van 't Heemhoes kunt u nu dus ook telefonisch contact met ons opnemen. De heer Den Ouden zal u dan graag te woord staan. De openingstijden van 't Heemhoes zijn: ma/vrij van 8.30 tot 12.30 uur en van 13.30 tot 17.00 uur; wo. bovendien van 19.00 - 21.30 uur. Maak eens gebruik van de vele collecties, die we daar hebben. Ze zijn er -ook- voor u! En mocht u toevallig geen gehoor krijgen dan vindt u achterin dit contactorgaan nog wel de andere telefoonnummers.

H.B.

JAARBOEK TWENTE 1986

Het nieuwste jaarboek Twente, de 25ste in de reeks, en mede

daarom voor het eerst voorzien van een kleuromslag is, in oktober van dit jaar uitgekomen. Een veelheid aan informatie over de Twentse cultuur van nu en van toen, dat we

eigenlijk niet mogen missen; de prijs hoeft daarvoor geen beletsel te zijn. Waar kun je voor f.14,50 (intekenprijs) een boek met ruim 150 pagina's van een flink formaat en voorzien van vele illustraties kopen?

Maar een dergelijke prijs kan ook alleen maar als er veel mensen zijn die het boek willen kopen en dat is gelukkig nog het geval.

De voorintekenaars via onze stichting worden verzocht het boek uiterlijk voor 1 januari 1986 af te halen bij mevr.

H.C.M.Boink, Diepengoor 16 te Denekamp.

H.B.

't ONDERSCHOER

Ook het komende jaar, zo hebben we ons voorgenomen, zullen we op de ingeslagen weg voortgaan met dit Onderschoer.

Over het algemeen hebben ons slechts positieve reacties bereikt. Over de wijze van presentatie, als ook over de inhoud ervan; met name ook van mensen en instellingen die er "wat verder vanaf zitten".

Toch moeten we ook zeggen dat ons juist onlangs een enkele "klacht" bereikte

over een te kleine letter voor onder meer deze rubriek. Enerzijds kan ik me wel voorstellen dat er enkele lezers zijn die er toch wat moeite mee zullen hebben deze rubrieken even vlug door te lezen.

Anderzijds heb ik er ook behoefte aan er op te wijzen dat we er al in 1984 mee zijn begonnen. Min of meer als proef toen. Van eigenlijk niemand hebben we in de achter ons liggende twee jaren iets gehoord over moeilijk leesbare rubrieken in dit blad, waarbij ik me nogmaals best kan voorstellen dat dit voor oudere mensen wel een probleem zou kunnen opleveren, maar dat is dan toch vergelijkbaar met een gewone krant. Het is vast niet minder goed leesbaar. Dan hadden ons dat zeker wel eerder laten weten. De gehoorde "klacht" is niet helemaal goed te plaatsen, waarbij nog komt dat met de ons ten dienste staande technische hulpmiddelen en uitgaande nog steeds van verzorging in eigen beheer, vrijwel van begin tot eind, we geen andere oplossing zien om aan dit gesignaleerde probleem(?) tegemoet te komen.

Een andere mogelijkheid zou zijn het blad niet meer te gebruiken als contactblad, dus alleen als een verhalenblad, waar dan alleen de grotere letter voor gebruikt kan worden. Maar dat is dan niet in overeenstemming met de uitgangspunten die onze stichting hanteert, namelijk vergroting van de betrokkenheid bij hetgeen om ons heen gebeurt. Dus ook betrokkenheid met het reilen en zeilen en wat er zo bij de Stichting Heemkunde omgaat. En dat bovendien allemaal op een manier dat het ook nog "uit kan". Want, u mag best weten, het kan allemaal net uit, omdat we alles in eigen beheer en dus met vrijwilligers verzorgen.

Ons contactorgaan omvat vier keer per jaar ruim 40 pagina's artikelen, welke voornamelijk resultaat zijn van onderzoek of waarop om belangrijke redenen de aandacht gevestigd dient te worden. Daarnaast is dan gemiddeld een kleine 20 pagina's ingeruimd voor voorwoord en rubrieken. We hebben eerlijk gezegd niet de indruk dat we met ons contactorgaan op de verkeerde weg zouden zitten. Als u er anders over denkt horen we dit natuurlijk graag, waarbij we u er dan dankbaar voor zullen zijn, als u aangeeft hoe het naar uw mening dan wel zou moeten.

H.B.

WIJZIGING CATALOGUS BIBLIOTHEEK

Even noteren: onderstaande nummers worden per 1 januari 1986 overgebracht van bibliotheek naar archief/leesruimte (meester Berninkkamer).

no. 237 wordt A66 Catalogus der roerende zaken v.h.Engels van Beverfordefonds.

no. 203 wordt A67 Catalogus van kaarten 1980.

no. 148 wordt A68 Inventaris van het Deventer archief.

no. 050 wordt A69 Gids voor de Nederlandse archieven.

no. 139 wordt A70 Inventar des Fürstlichen Archive zu Burgsteinfurt.

no. 103 wordt A71 Het oud archief der gemeente Ootmarsum.

no. 104 wordt A72 De oude archieven van Oldenzaal 1938.

no. 187 wordt A73 Overzicht der voornaamste bronnen genealogie rijksarchief Zwolle.

no. 145 wordt A74 Register aus dem Archiv des Klosters und Stiftes Wietmarschen.

no. 088 wordt A75 Registers en bescheiden. (Berustend bij de ver. tot beoefening van Overijssels recht en geschiedenis te Zwolle) 1913.

no. 603 wordt A76 Singraven I, II, III, IV.

no. 126 wordt A77 Das Totenbuch des Klosters Frenswegen 1394-1495.

no. 250 wordt A78 Verzameling naamlijsten Overijsselse edelen in de ridderschap.

no. 290 wordt A79 Catalogus van het archief der Bisschoppen van Utrecht.

no. 441 wordt A80 Handleiding voor genealogisch onderzoek in Nederland.

no. 101 wordt A49 Schattingsregister van Twente 1475.

no. 432 wordt A81 Oorkondenboek v.Overijssel (6dl.)

no. 107 wordt A82 Oudheidkamer Oldenzaal Archivalia 1940.

no.100 wordt A84 Oudheidkamer Oldenzaal Archivalia 1943.

no. 83 wordt A83 Registers en Oorkonden Bisschoppen Utrecht.

no. 096 wordt A85 Rekeningen v.d. Drost v.Twente.

no. 247 wordt A.86 Rekeningen van Gosen v.Raesfelt 1567-1572.

no. 023 wordt A87 Gen. en heraldische gedenk. in Ov. kerken.

D.A.-t.B.

KNIPSELARCHIEF

Een knipselarchief bijhouden is heel mooi en ook nuttig. Maar wat heb je er aan, als je

niet weet wat er zoal in kan zitten. Daarom hebben we gemeend u daarover iets te vertellen.

We geven hierna de verschillende hoofdrubrieken weer, opdat u dan zo ongeveer weet, waarover er zoal informatie is op 't Heemhoes.

Heemkunde in dorp Denekamp;
Heemkunde Buurtschappen Denekamp;
Heemkunde Regio; Heemkunde Regio-vaste rubrieken;
Regio brievenbus; Vespertied;
Dialect; Folklore; Musea en exposities Huize Keizer, Singraven, Sterrewacht, Natura Docet; Gemeenteraad, -politiek;
Overlijden, burgerlijke stand; Gemeenschapswerk, bibliotheek; Kerkgenootschappen, missie, zending; Algemeen Welzijn, Rode Kruis enz.; Onderwijs, scholen; Brand, Brandweer, ongevallen, politie; Bouw, sloop, renovatie; Evenementen en sporten; Molens; Duitse grensstreek; Joodse geschiedenis; Natuur; Vervoer; Ambachten; Rond de boerdeij; Prehistorie.

H.B.

VRIJWILLIGERS BEDANKT

Aan het eind van dit jaar wil het bestuur weer graag alle medewerkers en medewerksters van harte bedanken voor ieders inzet voor het heemkundewerk. We moeten het samen doen, anders kan het niet. En dat u ook het afgelopen jaar weer op vele fronten actief bent geweest is overduidelijk. Als ik alleen al denk aan de inzet van het grote aantal mensen bij de activiteiten rond de herdenking van 40 jaar bevrijding dit jaar! Op deze weg moeten we kunnen doorgaan.

U begrijpt het al, uw medewerking kan gewoon niet gemist worden.

Nogmaals ieder bedankt die op welke wijze dan ook heeft bijgedragen aan het heemkundewerk in Denekamp.

H.B.

UIT DE KRANT VAN NU

In het afgelopen kwartaal zijn uit de regionale kranten verschillende berichtjes voor u genoteerd. Deze artikelen zijn allemaal uitgeknipt en worden bewaard om te raadplegen.

De gebruikte afkortingen staan voor: Tw.C.: Twentsche Courant; Tub.: Dagblad Tubantia; Vizier: Vizier op Noord Oost Twente; Gezinsblad: Gezinsblad voor Oldenzaal en omgeving.

Menigte van gelovigen uit deze contreien gaat al eeuwen ter bedevaart in Kevelaer. (Tw.C. 27-7-'85).

Nieuwe vogelwet sta in de weg voor natuur-historische musea (Tw.C.14-8-'85).

Groeiende belangstelling voor geologie van de eigen streek. (Tub. 16-8-1985).

Heide van grote waarde. (Tub. 16-8-1985).

Kerkklokken in Denekamp luiden volgens traditie. Koster J.Benneker luidt al 40 jaar klokken van de St.Nicolaaskerk. (Tw.C. 22-8-1985).

Schade aan flora door vroege maaien van kanaaltaluds. (Tw.C. 22-8-1985).

Jubilerende Kreenk vuur de Twentse Sproak richt zich nu ook op de schooljeugd. (Vizier 28-8-1985).

Groen bij de jeugherberg Breklenkamp aan opknappert toe. (Tub. en Tw.C.28-8-'85).

Matige opkomst bij contactdag van Historisch Beraad 31 aug. in Nijverdal. (Tub. 2-9-'85).

Amateurgeologen presenteren zich met open dag in Hengelo (de kring Twente bestond op 19 sept. '85, 10 jaar). (Tub.7-9-1985).

Twents steenkool blijft voorlopig zitten (Tw.C.6-9-'85).

"Tusschen n oawerloot en de Dinkelbrug". Nieuwe film legt het leven in Tilligte vast. (Tw.C. en Tub.6-9-1985).

Collectie Huize Keizer krijgt leerzamer karakter. (Tub.11-9)

Met moeraslandschap is arboretum (De Lutte) voltooid. (Tub. 19-9-1985).

Dienstbode teken van welstand; een bespreking van het boek "Kaatje ben je boven" over dienstboden in de tijd van 1900 tot 1940. (Tw.C.21-9 en Tub. 30-9-1985).

Toneelclub Durido (Lattrop) viert 40-jarig jubileum. (Tw.C. 20-9-1985).

Weer gebieden met natuur- en landschapswaarde aangewezen. (Tw.C. 21-9-1985).

Voorgeschiedenis van de Twentse streektaal. Twents stamt af van het Middeleeuwse Nederduits. (Tub. 21-9-1985).

Kreuk vuur Twentse Sproak 10 jaar bezig met moedertaal, viering van het jubileum op 23 november 1985. (Tub.28-9-1985).

Bloeiende wegbermen rukken op. (Tub. 29-9-1985).

"De kadans van de getouwen" een bespreking van het boek van Adr.Buter over de geschiedenis van de textielindustrie. (Tw.C.1-10 en 10-10 en Tub. 10-10-1985).

Grote enquête over de klederdrachten en het gebruik. (Tub. en Tw.C.5-10-1985).

Een bespreking van een wafelijzer, afkomstig uit de havenzathe Noord Deurningen en aanwezig in het Rijksmuseum Twenthe. (Tub.5-10'85).

Tentoonstelling van corndolles in Huize Keizer. (Tub.5-10 en 31-10, Tw.C.8-10, Vizier 9-10 en D.W.23-10-1985).

Denekampse molens draaien niet alleen voor de prins, warme bakkers gebruiken meel voor molenbrood. (Tw.C. 4-10-1985).

Boerderijen-onderzoek maakt weg vrij voor historie van de gewone man. (Tw.C.12-10-1985).

Sportjagers bedreigen stand van roofvogels. (Tw.C.12-10)

In de volgende bladen werd aandacht geschonken aan het 350-jarig bestaan van de Nederlands Hervormde Gemeente in Denekamp. (Tw.C.8-10 en 14-10, Tub. 24-9 en 14-10, D.W. 2-10 en 16-10-1985).

Niet uitsluitend donkere wolken boven zure bossen. (Tw. C.12-10-1985).

Denekamp wil eigen lijst voor monumenten. (Tw.C.15-10 en Tub.19-10-1985).

Familie Wynia geeft gemeenteraad in Denekamp al 40 jaar kleur. (Tub. 17-10-1985).

Stadsarchief Oldenzaal biedt straks meer service voor publiek (Tub.18-10-1985).

Waterschapsbond in Overijssel 60 jaar. (Tw.C. 18-10-1985).

Verpondingsregister (1600/1601) brengt geteistert Twente opnieuw tot leven. Een bespreking van een Twents belastingboek uit de middeleeuwen. (Tw.C.19-10).

Over het Twents en de Twentenen (Tub.19-10-1985).

Vondsten uit de steentijd in Nordhorn. (Tw.C. 29-10-1985).

Natuur te groen voor deze tijd. (Tw.C.31-10-1985).

Twents jaarboek viert 25-jarig jubileum. Artikelen t.g.v. de presentatie van het 25ste jaarboek Twente. (Tub. 31-10 en Tw.C.9-11-1985).

Herman Bode vertelt in textielmuseum over zijn jeugd. (Tw.C.31-10-1985).

"De kachel ging aan op Allerheiligen".

Duitsers leren vak van molenaar in Denekamp. (Tw.C. 4-11-1985).

Aanleg wandelpad naar Sin-graven weer in beeld. (Tw. C.5-11-1985).

Rijksarchieven moeten vroeger openbaar. (Tw.C. 7-11-1985).

Voortzetting van de serie van mr.G.Weustink "Uit het Joodse leven van Oldenzaal". (In vizier).

Twentse avond (najaarsbijeenkomst van Stichting Heemkunde Denekamp was succes. (Tub. 13-11-1985).

H.A.

VOOR U, DOOR U

Deze rubriek is bedoeld als contactmogelijkheid met en voor onze lezers, waarbij met name gedacht is aan vragen, opmerkingen en suggesties. Daarnaast biedt deze rubriek de redactie ook de mogelijkheid vragen aan u te stellen.

Van de heer A.Scholten, Vliederstraat in Denekamp, ontvingen we op het artikel "Tuffel gardern" in het vorige Onderschoer, de volgende reactie. Voor de laatste oorlog, in de tijd dat pastoor Knuif in Denekamp was, werd er kort voordat de schoolkinderen "tuffelve-kaansie" kregen vanaf de preekstoel 's zondags afgekondigd: De boeren worden verzocht de komende weken de aardappels te rooien, nu de kinderen vakantie hebben. Na de vakantie wordt er geen vrij-af meer gegeven om aardappels te rapen. Deze afkondiging is begrijpelijk als we beseffen dat de pastoor in die tijd tevens voorzitter van het schoolbestuur was.

Van ons mede-redactielid J. A. den Ouden vernam ik uit contacten, die hij nogal eens heeft met o.m. ene meneer H.Westerhof uit Woerden,

dat deze vast zat in zijn familienaamonderzoek. De heer Westerhof is al ruim 30 jaar bezig met het familienaamonderzoek van "Westerhof". Hem ontbreken nog enkele gegevens en zijn vraag is of misschien een van de donateurs van de Stichting Heemkunde Denekamp ook bezig is met dit familienaamonderzoek of dat iemand hem een hint kan geven, zodat hij de ontbrekende gegevens toch kan vinden. Het gaat over de periode 1678 tot 1749. De gegevens welke hij hierover heeft zijn: Herman Westerhof, geboren 9 oktober 1636, gehuwd 4 december 1674 met Mette ten Damhuis. Kinderen uit dit huwelijk zijn: Fenneken geb. 10 okt. 1675, Greetken geb. 1 okt. 1676, Hermen geb. 16 jan. 1678, Aelken geb. 25 febr. 1681. Na Hermen is er een hiaat tot 1749 toen huwde een Hermen

Westerhof met Susanna Elferink op 19 jan. 1749. Wel is er een Herman Westerhof - weduwnaar - wiens vrouw in 1722 overleed.

En een Herman Westerhof -weduwenaar- die in 1723 huwde met Janna Leferink -weduwe van Jan Leferink uit Volthe.

De vraag is nu:

- * Met wie is Hermen Westerhof, geboren in 1678, gehuwd geweest en zijn uit dit huwelijk kinderen geboren en hoe heetten ze?
- * Zijn er kinderen uit het tweede huwelijk en hoe was de naam van de tweede vrouw?
- * De aansluiting van het huwelijk van 1749 is goed, maar waar kwam Hermen Westerhof vandaan en wie waren zijn ouders?

De heer Westerhof heeft al verschillende archieven geraadpleegd, maar helaas nog zonder resultaat. Hij zou zeer erkentelijk zijn als hij op de hiervoor genoemde vragen een antwoord zou krijgen of dat hem nadere inlichtingen kunnen worden gegeven.

Zijn adres is: H.Westerhof, Vossenschanslaan 1, 3445 EA Woerden, tel.(03480) 12590.

Enige tijd geleden ontvingen we een interessant krante-artikel over de politiemann Theo Kok, die in de oorlogsjaren als post-commandant werkzaam was in Lattrop. Na de oorlog is Kok nog politieagent geweest in Denekamp.

Deze Theo Kok (geboren 1919) had in 1943 geweigerd om mensen op te halen voor de Duitsers. Eind maart 1943 kreeg opperwachtmeester F.J.Kok de opdracht in Ootmarsum een transport Joden op te halen en naar Westerbork te brengen. Hij weigerde echter op grond van "principiële en nationale bezwaren". Groepscommandant Karreman uit Denekamp, die hem die opdracht op last van burgemeester Eekhof had gegeven, trok zijn opdracht in.

Hij kon het standpunt van Kok begrijpen, want hij dacht er eigenlijk net zo over. Hij zou wel iemand anders trachten te vinden. De volgende dag evenwel belde dezelfde Karreman met de mededeling dat Kok op het politiebureau in Oldenzaal moest komen, in burger, om -zo veronderstelde Karreman- ontvluchte gevangenen terug te brengen naar een inrichting. Toen Kok daar aankwam bleek dat hij een groep Joden naar Westerbork moest vervoeren. Hij weigerde weer, waarna hij gearresteerd werd en uiteindelijk in het concentratiekamp Vught belandde.

In het voorjaar van 1944 werd hij vandaar uit als krijgsgevangene gedeporteerd naar het kamp Mühlberg aan de Elbe even onder Berlijn, waaruit hij in april 1945 werd bevrijd.

Zijn ervaringen in gevangenkamp heeft Kok allemaal op papier gezet. Zijn dochter Jeanette Kok uit Amsterdam is de hele levensgeschiedenis van haar vader aan het reconstrueren. In 1946 werd Theo Kok weer in Denekamp aangesteld als wachtmeester der Rijkspolitie. In 1961 werd hij benoemd tot inspecteur van politie ergens in het zuiden van ons land, waar hij in 1967 overleed.

Er zullen zeker nog wel mensen in Denekamp zijn, die deze politiemann Kok hebben gekend. Misschien wil men hierover eens iets vertellen. U kunt ons altijd schrijven of met ons contact opnemen. De adressen staan achterin.

Mede-redactielid, de heer J. A. den Ouden, meldt ons dat hij de laatste tijd nogal eens in Breklenkamp is geweest, waar hij samen met mevrouw T.Hesselink-van de Riet bij veel oudere mensen

is geweest.

Met name ging het daarbij om onderzoek naar klederdrachten. Tijdens een gesprek over rouwkleding, kwam ook ter sprake dat doods-kisten daar in Breklenkamp vroeger zwart geverfd werden. Dit gebeurde dusdanig dat de verf nog niet helemaal droog was bij de begrafenis.....met alle gevolgen van dien.

Ook werd er vroeger op de protestantse begraafplaats in Ootmarsum gedurende de eerste zes weken een soort doden-huisje of rek boven het graf geplaatst, afgedekt met een zwarte doek. Verder bleek het ook zo te zijn, dat men vroeger, gedurende de eerste weken, in het huis waar iemand was overleden, geen nieuw zand in de keuken strooide. Weer een ander verhaal was, dat als er een nieuwe dienstmeid was aangenomen, deze een voetwassing moest ondergaan, "veutwischen". Dit gebeurde dan vaak bij het roggemaaien onder het opzeggen van het gedicht:

Juffrouw, juffrouw van 't
hof
Je voeten zitten onder
het stof
Ben ik thans genegen
Om u de voeten te vegen.

Dit voeten vegen gebeurde dan meestal met een zakdoek. De dienstmeid moest vervolgens trakteren op een half liter jenever. Er zijn zeker nog veel meer van deze oude gebruiken bekend.

Wie wil ons hierover eens wat meer vertellen?

Vooral ook over hoe het vroeger toeging bij huwelijk, overlijden, bij plechtige communie en belijdenis.

Wie kwamen op visite, wat gebruikte men dan en welke kleding droeg men.

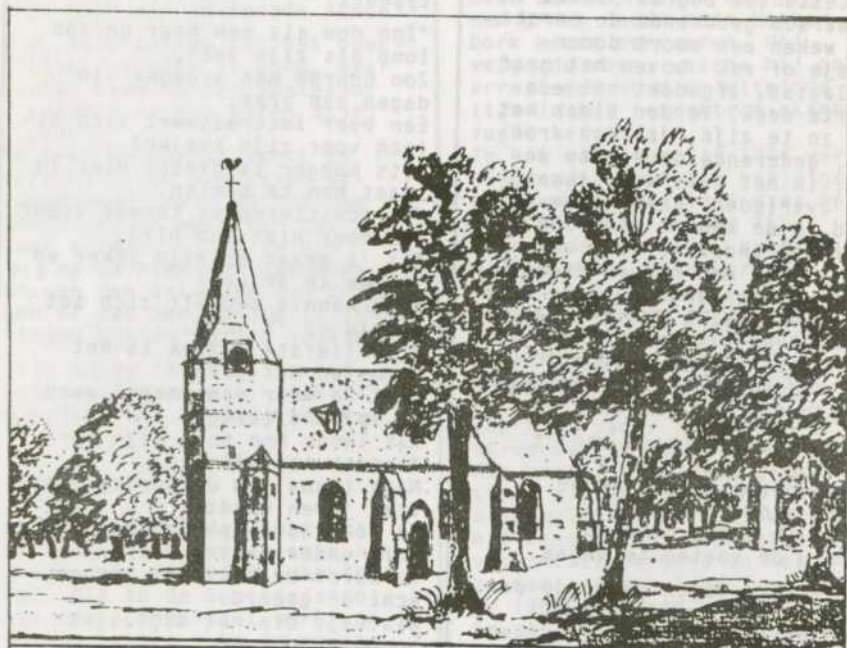
Onze werkgroep Dialect en Folklore houdt zich graag aanbevolen. (Contactpersoon

J.A. den Ouden, telefoon (05413) 2800; overdag op 't Heemhoes te Denekamp, tel. (05413) 4656.

Een trouwe lezeres van ons Onderschoer zond ons de volgende anekdote die zij had gevonden in de Twentsche Almanak van 1919 en dat zo treffend de kijk van de burger op de boer typeert.

"Zoo dom als een boer en zoo lomp als zijn vee".
Zoo hoorde men vroeger -in dagen van vree.
Een boer interesseert zich alleen voor zijn koeien!
Iets hooger is gansch niet in staat hem te boeien.
Het schitterendst toneel stemt een boer niet zoo blij.
Als 't graan op zijn akker en 't vee in de weil!
Zijn kennis bepaalt zich tot arbeid op 't veld.
Zijn liefste muziek is het rammelen met geld.
"Het is maar een boer!" werd er smalend gezegd!
Wat kende men toen zijn verdienste nog slecht!
Maar thans, nu de oorlog reeds vier jaren woedt.
De voorraden op zijn en 't volk ondervoed.
Nu wordt er niet één zoo geacht en geëerd.
Als hij, die het dagelijks brood produceert.
Nu ziet men niet langer laag op hem neer.
Een boer hoeft niet onder te doen voor een heer.
Want hij is geworden een man van gewicht.
Op hem zijn onze hongerige oogen gericht!
Hij ploegt en hij egt en hij zaait en hij wiedt.
Ja, wat doet een boer tot ons welzijn al niet!
Hem komt onze achting toe en dank daarbij.
Geen nuttige mens in de wereld dan hij."

H.B.

C. PRONK

De kerk te Denekamp: in 1729

Ann. 1729

kerk te Denekamp 1729 (C.Pronk).

UIT DENEKAMPS KERKGESCHIEDENIS

(V)

dominee Weerman

Op 5 maart 1703 overleed in Denekamp Johannes Palthe, de tweede dominee sinds 1635 en als zijn opvolger werd op 11 april 1703 beroepen Johannes Henricus Weerman. Op 13 juni van hetzelfde jaar volgde de goedkeuring door de drost van Twente. Deze goedkeuring was nodig omdat de predikant een jaarlijkse toelage van het landschap Twente genoot. Op 1 juli 1703 werd ds. Weerman als predikant van Denekamp bevestigd. Zijn gemeente telde op dat moment 117 lidmaten, waaronder zich 5 dienstboden van elders bevonden.

Dominee Weerman is geboren in Almelo, waar zijn vader, Daniël, raadsverwalter en koopman was. Zijn moeder heette Hasina Steenkercke. De grootvader van de dominee, Gabriël Weerman, was van 1648 tot 1652 burgemeester van Bentheim en was daar dus een van de belangrijkste personen en te oordelen naar de oude belastinggegevens van dit stadje, was hij ook een vermogend man. Deze grootvader was geboren in Metelen (Westfalen). Deze plaats schijnt het stamoord te zijn geweest van het geslacht Weerman (of Wehrmann in Duitsland).

Toen de op 30 juni 1679 geboren Johannes Weerman 17 jaar oud was, vertrok hij naar Franeker en werd daar als theologie-student ingeschreven aan de akademie. Op 18 mei 1700, hij was dus toen nog geen 21 jaar, werd hij te Deventer proponent (dat is: bevoegd verklaard, maar nog niet geplaatst als predikant). Daarna was hij gouverneur bij de zonen van Coenraad Willem baron Mulert, op "Bake en Hagen" wat toen onder Delden viel en hier ontving hij zijn beroep naar Denekamp.

Nadat hij de beroeping had ontvangen vertrok hij naar Denekamp en nam zijn intrek bij de weduwe van zijn voorganger, waar hij een "billijk kostgeld" betaalde.

Omdat ds. Weerman een kasboek heeft bijgehouden, weten we precies wat hij aan kostgeld betaalde. Maar dat niet alleen, want in dit boek hield hij ook al zijn inkomsten en uitgaven bij. Dat kasboek maakt de dominee voor ons zo interessant, omdat er o.a. verschillende namen van

dorpsgenoten uit die tijd en prijzen van goederen en diensten in worden vermeld.

Op St.Martini (St.Maarten, 11 november) werd er in die tijd afgerekend, werden de huren en pachten betaald enz. Op St.Martini 1703, de dominee was op dat moment ongeveer 7 maanden in de kost bij de weduwe Palthe, betaalde hij aan kostgeld f.80,95. Dit kostgeld werd toen verrekend met de pastorale inkomsten over het tijdvak november 1702/november 1703.

De weduwe Palthe had immers nog recht op vijf maanden van die inkomsten.

De verdeling van de inkomsten geschiedde zodanig dat de dominee en de weduwe elk de helft van de jaarlijkse inkomsten kregen. Weerman schrijft daarover o.a. "hebben wij onder ons beyden, om de lijfste rekenschap, het pastorale tractement van 't jaar 1703 in alles net verdeelt, een iegelijk van ijder perceel de halfscheid krijsende.." (Een groot gedeelte van die inkomsten bestond uit verpachting van stukken grond).

Lang heeft de dominee geen kostgeld betaald, want op 2 juli 1704 trouwde hij met Aleida Palthe, de dochter van zijn voorganger en uit dit huwelijk werden negen kinderen geboren, waarover later meer.

De inkomsten van de dominee uit vroegere schenkingen aan de kerk baarden hem nog al wat zorgen. Maar deze zorgen hadden zijn voorgangers, zowel de twee dominees als vroegere pastoors, ook al gekend. Oude schenkingsbrieven waren in vroegere tijden zoekgeraakt of zoekgemaakt.

Zo had pastoor Gerhard Peze te Denekamp (1555-1571) al een kopie gemaakt van die inkomsten uit het boek van de notaris Dirk ter Beck, terwijl Gerhardus Palthe, de eerste dominee, deze kopie nog eens gerechtelijk heeft laten bevestigen, waarbij Hindrik Alberink en Werner Werners getuigen waren.

Ds.Weerman schreef deze lijst ook nog eens opnieuw over en bracht ze weer bij de tijd, door de namen van oude huurders te vervangen door de nieuwe en verder bracht hij de lijst in overeenstemming met de gewijzigde omstandigheden. Iedere huurder kreeg in het kasboek van de dominee een eigen afdeling met aan de ene kant de huur, die meer moest opbrengen en de kredietzijde de eventuele tegoeden die men kweekte door verrichte arbeid of ge-

leverde diensten en waren. Degenen, die hun plichten vergeten waren, probeerde hij weer tot betaling van hun schulden te krijgen. Zo had Stönnebrink uit Beuningen een stuk land gepacht tegen "zes spint boekweyts", maar hij had "het verset en veronderpandet alsof het syn eygen land is". De dominee wist deze zaak weer recht te zetten en Stönnebrink betaalde zijn zes spint boekweit per jaar weer.

Waaruit bestonden de inkomsten van de dominee zoal. Van het Landschap Twente ontving hij f.225,- per jaar. Uit de Boerschap Beuningen had hij de volgende inkomsten: van Mölleman, de molenaar, ontving hij twee mud rogge en een mud haver; de rogge kostte toen f.8,- per mud en de haver f.3,50, zodat Mölleman f.19,50 betaalde. Stönnebrink betaalde zes spint boekweit en die kostte toen f.1,- per schepel (= vier spint), zodat hij van Stönnebrink f.15,00 ontving.

Horstman heeft "2 stucke saeyland bij Horstink in gebruik, 1 mudde liggende op den kamp bij Horstinks schoppe, het andere omtrent 1 half mudde, liggende op den kamp, daar aldernaast gelegen, de Krucke genaamt, desse beyde stucke lands bouwt Horstman op de derde garve", hiervoor wordt in 1716 f.25,- betaald. "De Krabbe in Böninge of de weduwe van Krabben Lambert heeft een pastorien gaerden in huyre"; zij betaalde per jaar f.8,-. "De hoymaate in Böninge bij het Sumbroek, genaemt de Papenmate of Mekkelhorster mate, gelegen tusschen Ryckermansen mersmans meeden" brachten f.28,- per jaar op. "In Böningen 1 stukke lands gelegen op Bruninkkamp, omtrent 7 schepel geseyt 't welk Brunink of Broeneman bouwt 's jaarlijx voor 9 gulden, een half mudde boekweit, een dag helpen met de peerde en een paar hoenders"; in geld uitgedrukt was dat respectievelijk f.9,-, f.2,-, f.1,50 en 60 cent; samen is dit een bedrag van f.13,10 per jaar. "Den Drep-senkamp en de Knipperie, dewelke Poelert weleer t samen gebouwt heeft voor 23 gulden en 10 stuvers"; f.23,50 per jaar dus.

Verder had de dominee of de pastorie recht op "twaelf scheer akerens (eikels) en anderhalf waar holts, als ook het regt om in de venne turf te steeken en in de mersche plaggen te meyen".

In nog vroegere tijden kreeg de pastorie uit de boerschap Beuningen ook nog $1\frac{1}{2}$ brandboom per jaar; maar als tegenprestatie moest de pastoor elk jaar op "goeden

Maendag" aan de heren op het Schulten-huys in Beuningen "twee schinkens en een brood" leveren. Omdat het hout schaars werd in die tijd is de levering van brandhout gestaakt en verviel ook de tegenprestatie van de pastoor.

De inkomsten uit Noord Deurningen. "De Gloyer-maate, alias stutkes maate" bracht ongeveer f.14,- per jaar op. Aan dezelfde maate lag nog een stuk land, dat er vroeger van was afgezonderd en nu voor f.5,- verhuurd was aan mr. Berend Lutters de Smit. Op het Rot " 4 segge vier mudde saye-land", ieder mud bracht per jaar f.12,- op; totaal was dat dus f.48,-.

Ook in Noord Deurningen had de pastorie het recht op eikels, om in het veen turf te steken en in de "morsche plaggen te meyen".

De inkomsten uit Denekamp waren de volgende: "Ses koe-weyde an geld" f.36,-; "De weijde-kamp gelegen an die weijde, dewelke tynbaar is en van Jan Veldmaat gebruykt, 's jaars voor f.12,-". "De Kampgaarden uyt de Weyde", die ontstaan is uit de ontginning van het moeras, de bossen en het struikgewas; deze kampgaarde is dan niet verhuurd, maar zou samen met de visserij in het moeras per jaar f.8,- kunnen opbrengen. "Het gaerdeken bij Goossens Hermans huys, an de Hilligenhorst, tegenover den Kamp-gaarden, hetselve heeft Goossens Hermen in huyre 's jaars voor f.4,-. Op de Scheerle zijn 2, segge twee mudde lands, doen 's jaarlijks ijder 10 guldens"; is samen f.20,-. "Op den Berg bij Schultenhuys zijn 3 stukken saey-lands", twee van een mud en een van 6 schepel; elk der drie stukken levert per jaar f.12,- op, is samen f.36,-. Het stuk land naast het Kerkenland, dat Fred Froon in huur heeft, kan per jaar f.7,- opbrengen. "Op de Gold-bree, 2 mudde lands, waarvan ijder 's jaars kan doen 12 gllds", is f.24,-. "Agter de Gold-bree een gaarden, omtrent f.2,-". "De Vergert omtrent 7 schepel gesaeijs kan 's jaars doen omtrent f.24,-". "De Weeme (pastorie) met de hoven (hier was geen bedrag ingevuld)". "Den Heijdekamp kan 's jaers doen f.23,-". Ook hier had de pastorie-bewoner het recht om turf te steken en plaggen te maaïen. Verder moest mr. Berend Lutters, alias Brink Smits Berend, elk jaar aan de pastorie achttien stuivers betalen en de bewoners van het "Töbenhuys" moesten elk jaar een pond was leveren aan de pastorie.

Omdat de predikant een maal per jaar naar de Classis in

Deventer moest, kreeg hij daarvoor van de kerk f.9,- vergoed en om de onkosten te bestrijden, die de ontvangst der heren visitatoren van de Classis meebracht, kreeg hij f.5,- vergoed.

De totale inkomsten, in geld omgerekend, bedroegen ongeveer f.524,-. Daarbij kwamen dan nog wat inkomsten die moeilijk in geld zijn uit te drukken, zoals het gebruik van pastorie, tuin en hof en het inkomen in de vorm van eikels, brandhout, turf en plaggen.

Dat waren dan de vaste inkomsten van de dominee. Daarnaast vinden we in zijn kasboek nog een rubriek "accidentaria", de wisselende inkomsten.

Voor het aankondigen en trouwen kreeg de predikant een paar hoenders en 25 stuivers. Voor het aankondigen alleen en het geven van een bewijs ervan ook een paar hoenders en 25 stuivers. Voor een bewijs van afkomst 15 stuivers. "Van een oude doode, die met de groote klokke verluyd word, 25 stuivers en soo het is een volgewaarde boer nog 28 pond brood bovendien. Van een kind of kleyne doode, die met de kleyne klokke verluyd word, 12 stuivers. Van een kind te doopen 6 stuivers."

In 1704 trouwde de dominee en van mei 1705 tot april 1719 werden zijn negen kinderen geboren. Of het vanwege zijn duurder wordende huishouding was of dat het een andere oorzaak had, een feit was dat de dominee in die jaren zijn inkomsten nog eens kritisch bekeek. Zo vond hij dat er vijf mud land op het Rot lagen, maar dat de huurder sinds onheugelijke tijden, slechts voor vier betaalde. Op de Gold-bree zouden drie mud liggen, terwijl men huur betaalde voor twee mud.

Om nu eens precies te weten hoe groot de verschillende stukken land waren liet hij in de herfst van het jaar 1710 de gezworen land-meter Schrader van Gildehuis (Gildehaus) komen om de stukken op te meten.

Toen deze het land op het Rot had opgemeten kwam hij tot de conclusie dat het mud land, dat Rondhuys Albert en Jan Meynerts in huur hadden, geen groot mud was, maar nauwelijks een oppervlakte van een mud had. Deze twee hadden waarschijnlijk altijd wat teveel huur betaald. Verder bleek dat de drie andere mudden land, die Bartolds Garryt, Jorrien Muys, Claas Jans Volk en Arend Lutters in huur hadden, in werkelijkheid $4\frac{1}{2}$ mud en $1\frac{1}{2}$ spint

groot waren. Dit stuk land was in drie gelijke stukken verdeeld; Claas Jans Volk en Arend Lutters hadden samen een van de drie stukken in huur. Na de opmeting moest elk van de drie partijen per jaar f.2,- meer betalen, zodat ze in plaats van f.12,- toen f.14,- aan huur per jaar moesten opbrengen.

Het land op de Goldbree, dat ook was opgemeten, bleek slechts $1\frac{1}{2}$ spint groter dan de twee mud waarvoor altijd betaald was; of van dit perceel toen ook de huur verhoogd is, is niet terug te vinden in dominee's kasboek.

Wel staat er in opgetekend dat de land-meter drie gulden en elf stuivers ontving voor zijn werkzaamheden.

Andere manieren om de inkomsten wat te verhogen waren: bij herverpachting de huur verhogen of het land verbeteren en daarna een hogere huur bedingen. Bij de herpachting van de helft der "Meckelhorster-maate aan Berend Hindriks en Dubbelink" was een van de condities dat het rijs-hout rondom de maate alleen voor de dominee zou zijn. En omdat de maat door het "uijtrooden van de struijken en werven merkelyk ruijmer is geworden" moesten de huurders elk één gulden per jaar meer betalen; totaal dus f.14,- in plaats van f.12,-.

De helft van de "Meckelhorster-maate" was verhuurd, de andere helft had de dominee zelf in gebruik, want hij boerde er ook nog wat bij. Dat blijkt ook uit zijn verdere aantekeningen. Zo brengt hij aan Berend Lutters f.15,- in mindering op diens pacht, omdat hij een koe van hem gekocht had. Van Kötters Volk kocht hij een nieuwmelkte koe voor f.15,-, terwijl hij van Garrijt Bartolds een varken kocht voor f.2,-.

Ook andere prijzen uit die tijd leren we uit dit kasboek kennen, bijv. een spint (= acht liter) lijnzaad kostte f.0,50; een schepel (vier spint) gerst kostte in die jaren ongeveer f.0,80 en een opper hooi kwam op zes stuivers. Een kan honing kostte f.0,50; een paar klompen een dubbeltje; een bruin kamisool (vrouwenhemd) f.1,50 en een paar schoenen f.1,-.

Wat de dominee per jaar aan inkomsten genoot hebben we reeds gezien. Maar wat anderen zoal verdienden kunnen we ook in deze aantekeningen lezen. Zo kreeg Berend Dubbelink voor "een stucke land gestreeken" 14 stuivers, voor twee voer hooi en stro inhalen ontving hij f.0,50 en

voor een halve dag maaïen kreeg hij een kwartje. Een dag helpen met de paarden bij de dominee bracht hem anderhalve gulden op.

De dominee bebouwde zijn eigen stuk land; maar ook brouwde hij zijn eigen bier, want Goossens Geese kreeg van zijn te betalen huur een bepaalde aftrek wegens geleverde hop. Jacob Arends verrekende hulp bij het slachten en wegens geleverd vlees. Jurrien Muys zal in die tijd behalve boer ook kuiper zijn geweest, want hij verrichtte kuipwerk voor de dominee en met Poelert werd "een sak solt ad 3 schepel" verrekend. Jan Horstman "vaart brandholt uit Böningen", Arend Lutters, de smid, verrekende het beslaan van het schepel- en spintvat f.3,-, een spaan f.0,40, een nieuwe vuurschuppe, een nieuw beslag om een emmer samen voor tien stuivers. Lambert Janssens Tuckerts herstelde de schoenen van de predikant en zijn gezin; Herman van Delden herstelde de Thiens-beker en Jan Horstman brengt voor de dominee twee manden aardewerk mee uit Almelo. Jan Tuckerts, blijkbaar de bode in die dagen, bracht in rekening wat hij tegoed had voor het "gaan naar Bentheim, Oldenzel, Almelo, Emlenkamp, Ulsen, Ootmarsum, Goor en Wilsum".

Vele malen zal dat "gaan naar" hebben ingehouden dat de bode berichten van geboorte van zonen of dochters van de dominee moest brengen naar familie en kennissen in bovengenoemde plaatsen.

H. Asma.

(wordt vervolgd)

Uit: Prov. Overijsselsche en
Zwolsche Courant 12 december 1923.

* DENEKAMP, 11 Dec. Bij een houtverkoop op het Israëlit. kerkhof alhier werden o.a. boom-
men geveild van 2½ M. omvang en meer dan
200 jaar oud. Het hout van die kleine rustplaats
bracht dan ook de flinke som van f 400 op. Voor
dat bedrag zal op order van den opperrabijn een
hek of omheining worden aangebracht. Voor
waar een goede verbetering en tevens versiering.

Het is al zo weer kerstfeest. Daarom leek het me wel eens wat om iets in die sfeer te schrijven. Vaak heeft men mij al gevraagd om over het mooie gevoelige kerstlied "Stille Nacht, Heilige Nacht" te schrijven. En daar vond ik in een blad uit een Illustratie van 1897 (31e jaargang) het volgende verhaal, dat zich afspeelt in 1818. (Let u ook vooral op de schrijfstijl van die tijd.-Red.).

"In de met maagdelijke sneeuw bedekte bergvlakten lagen de kleine schilderachtig gelegen huizen van het vriendelijke stadje Oberndorf in 't Slazburger hoogland, treurig maar vreedzaam aan den voet van de witglinsterende bergtoppen.

In christelijk-feestelijke stemming zit Frans Grüber, hoofd der school van het onmiddellijk nabij gelegen Armsdorf, en organist aan de St. Nicolaaskerk te Oberndorf, in den gezelligen kring zijner dierbare familie om den helder flikkerenden Kerstboom. Den ernst des levens begrijpend had hij zich door stalen vlijt, den zegen Gods en de hulp der goede menschen een vaste en eervolle betrekking weten te verzekeren in de maatschappij, en zoo smaakten met hem en zijn teerbeminde gade drie aanminnige engeltjes, op wier rond en open gelaat de frische berglucht een benijdenswaardige gezondheid geteekend had, zichtbaar in onschuldige vreugd al het zoete genot van den heiligen Kerstavond; twee er van waren fleurige bloemen, ontloken aan denzelfden stengel in deze brave familie; de derde, een vriendje van den huize, wiens ouders reeds verscheiden jaren ten beteren leven geroepen waren.

Over de krakende sneeuw naderden tamelijk haastige voetstappen Grübers woning, en het duurde niet lang, of de lage deur ging open en de kleine feestkring werd vergroot door het welkom verschijnen van nog een tweeden huisvriend, den zeereerwaarden heer Josef Mohr, hooggeachten herder der parochie Oberndorf.

" 's Heeren vrede zij met u op dezen heiligen avond!" juicht hij opgeruimd en drukt zijn goeden organist en

diens huishoudelijke vrouw hartelijk de hand, om zich dan tot de kleinen te keeren en met kinderlijken eenvoud eenige oogenblikken in hun vreugde te deelen over de vele fraaie Kerstgeschenken, die het goddelijk Kindje hun meebracht.

Daarop haalt hij een beschreven blad papier uit den binnenzak van zijn overjas en reikt het zijn vriend over. Met zichtbaar zoete ontroering smaakt deze de keurige dichtregelen bij de eerste lezing.

Een gedicht! Ja! want de eenvoudige pastoor was dichter met hart en ziel en liet bij tijd en gelegenheid de zangerige ziel haar vrije vlucht nemen.

Dit jongste geesteskindje, ofschoon reeds menig, menig jaar in 't leven, bezit nog steeds het jeugdige frissche van een lieve, speelsche kindsheid, want telken Kerstavond wordt het wijd en zijn gezongen:

Stille Nacht, heilige Nacht!
Alles schläft, einsam wacht
Nur das traute hochheilige Paar,
Holder Knabe im lockigen Haar,
Schlaf' in himmlischer Ruh'!

Stille Nacht, heilige Nacht!
Hirten erst Kund gemacht
Durch der Engel Alleluja,
Tönt es laut von fern und nah;
Christ, der Retter ist da!

Stille Nacht, heilige Nacht!
Gottes Sohn, o wie lacht
Lieb' aus deinem göttlichen Mund
Da uns schlägt die rettende Stund
Christ, in deiner Geburt!

Begeesterd door de zalige stemming, waarin de heilige Kerstnacht het rechtgeloovige hart jaarlijks weet te brengen, waren de zooeven van zijn zangerige harpe gevloeid, de eenvoudige, maar treffende, zoo diepgevoelde strofen, en in vrome geestdrift was hij terstond naar zijn muzikalen vriend, "den meester" geijld met

het heusch verzoek den korten tekst in een passende melodie te gieten.

De heer Grüber, nog geheel onder den weldadigen indruk, van het pas gelezene, treedt het klavier nabij: zachte tonen golven langzaam, geheimzinnigerwijze dra door het gezellige vertrek, en van lieverlede vloeien ze samen tot een harmonisch geheel. Dan neemt hij pen en papier, schrijft, zet zich nogmaals voor zijn instrument en de wijd bekende, tot hart en ziel sprekende melodie treft het luisterend oor der gespannen toehoorders.

De goedige dorpsheer beschikt over een inderdaad prachtige tenorstem; de dichter wordt zanger en de componist begeleidt hem met een betooverende vingervaardigheid; beiden gaan geheel op en verstaan elkaar wonderwel in hun meer dan aardsche muziek.

O verrukkelijke Kerstnacht in het nederige woonhuis van Armsdorf's meester. Ziet, de beide reeds bedaagde mannen, in onschuldig genot kinderen geworden ter wille van Hem, Wiens heilaanbrengende geboorte zij zoo oprecht bezongen hebben. Hartelijker dan ooit is het afscheid van den pastoor, die op reeds gevorderde ure naar Oberndorf heensnelt.

Een korte maar weldadige rust, zooals men alleen genieten kan na welgedaan te hebben, streek weldra zachtken neder in 's herders en 's meesters woningen. Kort was ze; want al spoedig galmden de jubelende tonen der middernachtsklokke over berg en dalen en meldden van dorp tot dorp in de wijde rondte aan het geloovige hart:

"Christ der Retter ist da!"

't Wordt langzaam levendig en levendiger langs de wegen en straten, want in hun warme mantels gewikkeld begeven de vrome landlieden zich naar Oberndorf's St. Nicolaaskerk, wier bescheiden vensterbogen stralend verlicht, heerlijk, betooverend uitkomen op den donkeren achtergrond.

Spoedig is ze vervuld met biddende geloovigen; de zielverheffende Kerstmetten beginnen, en in hemelsche harmonie golven zangen, orgel en gebeden, prijzend, dankend en smekend samen, en stijgen geuriger dan welriekende wierook onafgebroken ten troon van den Allerhoogste, door Wiens innig geliefden Zoon deze zalige nacht voor

immer gewijd en geheiligd is!

Langzaam spoeden de Metten ten einde.....

Hemelschoon, als door der engelen zilverreine stemmen aangeheven, ruischen dan op eens zacht trillende, gelijkmatige, melodieuze orgeltonen langs de heilige gewelven!

Met ingehouden adem vangt de saamgepakte menigte die zoo vloeiende melodie op: het eerste Kerstliedje van dien nacht!

Merkbaar is de indruk; hij dringt onwillekeurig door in elk gemoed; alles luistert in diep-plechtige stilte!...

't Aangrijpend voorspel heeft uit, als de zangerige tenorstem des braven priesters vol aandoening, vol geloof terstond invalt:

"Stille Nacht, heilige Nacht!"

en 't populairste aller Kerstliederen heeft zijn zegetocht door de gansche wereld begonnen, daar 't iederen Kerstnacht voortaan jubelend zal herhaald worden in stad en dorp, in kathedraal en kloosterkapel bij de Kerst-kribbe, waar het Christenhart zijn Verlosser zal verwelkomen; en de zeeën over klinkt het even aangrijpend als op Duitschen geboortegrond, dank de twee echt vrome mannen pastoor Mohr en meester Grüber!".

E.Bos-Hermelink.

Enige tijd geleden kreeg ik van mevrouw D. Asma-ten Broeke uit Denekamp een briefje met de volgende inhoud.

"Zondagavond 22 juni 1985, iets voor 7 uur, kwam er een ooievaar aangevlogen en zette zich op het huis van Chris en Annie Velthuis aan de Willem Wegewartstraat 5 te Denekamp neer. Na ongeveer een uur in elkaar gedoken te hebben gezeten, begon de ooievaar notie te nemen van de omgeving en begon zichzelf te verzorgen. Dit ondanks de vele belangstelling van buurtbewoners. De verdere avond bleef de ooievaar zitten en poetste zich zo af en toe de veren. Wel sloeg hij enkele keren de vleugels uit maar ging daarna weer rustig op één poot staan.

Toen het donker werd zat de ooievaar er nog en maandagsmorgens kwart voor 5 toen het licht begon te worden, zat het beest er nog steeds. Om ongeveer 7 uur was hij weg. De ooievaar was niet geringd en kennelijk erg vermoeid.

Waar kwam deze ooievaar vandaan en waarom koos hij een rustplaats midden in een woonwijk? De ooievaar was wit met de vleugeltoppen diepzwart. Ik had nog nooit een ooievaar in vrijheid gezien en heb de hele avond met de verrekijker binnen handbereik voor het raam gezeten. Onze zoon Theo maakte er een tekening van."

Tot zover de brief van mevrouw Asma.

Het is inderdaad een hele belevenis om een ooievaar te zien neerstrijken op het dak van je burens. Ik kan me indenken dat je dan kunt genieten van een langbeen ooievaar, die daar met een ingetrokken poot op het dak staat zijn veren glad te strijken. Het is vanzelfsprekend geen alledaags gebeuren om een ooievaar van zo dichtbij te kunnen bewonderen.

Vaak komt dan de vraag in ons op: waar komt die ooievaar vandaan en waar gaat hij heen? Het is niet zo gemakkelijk om hierop een antwoord te geven. Tijdens onze kindertijd zouden we die vraag niet gesteld hebben. Immers,

onze ouders hadden ons al op jeugdige leeftijd het grote geheim onthuld. Wij wisten niet anders dan dat de ooievaar de baby's, in een keurige luiër gewikkeld, aan huis afleverde. Zo werden wij in die tijd al heel vroeg door onze ouders voorgelicht.

Deze voorlichting geschiedde natuurlijk uit eigen belang, want ze waren doodsbang dat wij op een goede dag zouden vragen waar de baby's wegwamen. Ze waren ons dan een slag voor en wij waren best tevreden met zo'n leugentje. Maar nu we de kinderschoenen ontgroeid zijn, geloven wij niet meer in zo'n schatjesbrenger.

De witte ooievaar (*Ciconia ciconia*), in Twente beter bekend onder de naam stork, is thans een van onze schaarse broedvogels. De naam witte ooievaar klopt niet helemaal, want zijn vleugels zijn zwart. Tijdens de vlucht is hij gemakkelijk van andere vogels te onderscheiden door zijn gestrekte hals, die hij naar beneden houdt en zijn statige vlucht. De poten houdt hij gestrekt en iets omlaag. Het is een vogel van open moeraslanden, weiland en bouwland. In de broedtijd verblijft hij meestal in de nabijheid van menselijke woningen. Zijn voedsel bestaat uit kikkers, insecten, muizen, krabben, slangen, mollen, jonge haasjes, konijntjes en jonge vogels. De broedduur bedraagt ongeveer 33 à 34 dagen. De bebroeding begint na het leggen van het eerste ei. Vanaf die tijd wordt het nest nooit alleen gelaten. Steeds is een van de vogels aanwezig. Het legsel bestaat meestal uit drie tot vijf eieren.

Volgens een oud volksgeloof brengt de ooievaar heil, hetzij in de vorm van een nieuwe boorling, hetzij door bescherming van have en goed. In het dak waarop ze nestelen zal geen bliksem slaan. Als gelukbrenger was de ooievaar nauw betrokken bij al het huiselijk wel en wee van mensen op wiens dak of erf hij nestelde. Onder het dak waarop zij nestelen zal, aldus een oud volksgeloof, er geen baby noch kraamvrouw sterven.

Het is in ons land en trouwens in geheel Europa droevig gesteld met de ooievaar. Deze vogel is de laatste jaren sterk achteruit gegaan. Ook in Denemarken begint het ooievaarsbestand grote zorgen te baren. In 1982 vlogen daar slechts 18 jongen uit, het kleinste aantal dat ooit in het land werd geregistreerd. In 1981 vlogen nog 33 jongen uit. Aan het eind van de jaren dertig tel-

de Denemarken nog ongeveer duizend broedparen. Sinds 1952, toen het aantal al geslonken was tot 222, daalde het aantal broedparen jaarlijks met tien procent. Broeden er in 1981 nog 25 paren, in 1982 waren het er nog 20. Momenteel zijn ze daar ook zo goed als verdwenen.

Nederland kende in 1939 nog 312 broedgevallen. In 1950 nog maar 85. In 1957, 1958 en 1959 telde ons land respectievelijk 73, 56 en 50 bewoonde nesten. Deze bevonden zich voornamelijk in de provincie Drenthe, Overijssel, Zuid Holland en Noord Brabant. De ooievaar, dat wil zeggen de echte wilde ooievaar, is in ons land een zeldzame vogel geworden. Wij hebben er momenteel, schrik niet, nog twee.

De sterke achteruitgang van het ooievaarsbestand heeft vele oorzaken, misschien nog wel oorzaken waar wij totaal geen weet van hebben. Een van de hoofdoorzaken in ons land is, volgens onze mening, de verlaging van het grondwaterpeil. Het droogleggen van grasland, de intensivering van de landbouw en het in grote mate spuiten met vergiften en dit vaak met een te grote dosering. Ook de nog altijd uitbreidende verstedelijking doet de ooievaar en ook de andere weidevogels zeker geen voordeel. Hierdoor ontstaat vanzelfsprekend een ernstige afname van het voedselaanbod van onze ooievaars en dan niet te vergeten de schietgrage jagers, ten zuiden van ons land, die onze ooievaars tijdens hun trek neerknallen. Honderden "jagers" staan dan klaar en schieten alles neer wat maar voor hun loop komt. Het is heel droevig, maar waar! Het is dus begrijpelijk dat de ooievaar van jaar tot jaar achteruit gaat. Ook sterven vele ooievaars in hun winterkwartier als gevolg van het eten van giftige sprinkhanen. Ook de hoogspanningskabels eisen jaarlijks een hoge tol van onze ooievaars.

Gelukkig hebben we in ons land veel te danken aan de Vereniging tot bescherming van vogels. Deze vereniging is in 1970 begonnen met het aanleggen van het ooievaarsdorp "Het Liesveld", bij Groot Ammers in de Alblasserwaard. Het geld hiervoor werd hoofdzakelijk verkregen van het Wereld Natuurfonds, provincies, gemeenten en andere instellingen. Het eerste broedpaar, waarmee men begon, bestond uit twee jonge ooievaars. Het jaar daarop werden vier broedparen in broedkooien ondergebracht. Het eerste paar werd in 1974 in vrijheid gesteld. In

1976 kregen 13 ooievaars de vrijheid. Het aantal vrij vliegende paren was in 1977 opgelopen tot negen. Zeven ervan nestelden in "Het Liesveld", de twee andere paren in Groot Ammers en Graafland. In 1978 telde het dorp honderdenzeventien ooievaars en in maart 1979 werd in Herwijnen het eerste buitenstation geïnstalleerd, dat met twaalf ooievaars uit "Het Liesveld" zijn werk begon. In 1980 volgt het tweede buitenstation in Eernewoude (Friesland). In 1982 beschikt "Het Liesveld" over vijf buitenstations, gevestigd in Zegveld (Utrecht), De Wijk (Drenthe), en Gorsel (Gelderland). In deze stations bevinden zich allemaal gekweekte ooievaars.

In werkelijkheid hebben we in ons land, de laatste jaren, maar één paar wilde ooievaars en wel in Grafhorst bij Kampen. Dit paar bracht in 1984 drie jongen groot. Dit jaar hadden ze twee jongen, die helaas in het nest zijn omgekomen. Het ouderpaar is reeds vertrokken naar Afrika, helaas zonder jongen groot te brengen. De rest zijn ingevoerde en in gevangenschap gekweekte ooievaars. Het ooievaarsdorp met de buitenstations telt momenteel 330 projekt-ooievaars. Hiervan zijn dit jaar 63 jongen ter wereld gekomen, waarvan 24 jongen de trek naar het Afrikaanse overwinteringsgebied hebben gewaagd.

De herfsttrek heeft al plaats vanaf augustus tot ver in september. Niet alle ooievaars vertrekken naar het Afrikaanse overwinteringsgebied. Er zijn ook veel ooievaars -en dat zijn de projekt-ooievaars- die hier overwinteren. Tijdens de trek vliegen de ooievaars in onregelmatige volgorde. Het zijn bij uitstek zweefvliegers, die gebruik maken van opstijgende luchtstroming, thermiek, vandaar dat ze zelden grote watervlakten zoals de Middellandse Zee oversteken. Dit is niet zo verwonderlijk wanneer men bedenkt dat ooievaars afhankelijk zijn van thermiek, waarmee ze alleen bij goed weer enkele honderden kilometers ver komen. Omdat er boven zee geen thermiek is, zijn ze genooddaakt, links of rechts, al naar gelang de route die ze volgen, om de Middellandse Zee heen te trekken. Het zijn geen snelle vliegers en ze moeten het van zeilvluchten hebben. Dat houdt dus in dat ze bij mooi weer trekken. Bij slecht weer zijn ze genooddaakt om aan de grond te blijven.

We stellen ons nu weer de vraag: waar komen ze vandaan en waar gaan ze heen? Van onze ooievaars is, in verband

met het ringonderzoek, komen vast te staan, dat de Nederlandse nestjongen twee trekwegen hebben. De ene loopt via Gibraltar naar West-Afrika; de andere via de oostkust van de Middellandse Zee en Egypte naar Oost- en Zuid Afrika. De scheiding tussen de twee trekwegen loopt in Nederland ongeveer van Haarlem naar Arnhem. Tijdens de trek brengen ze de nacht meestal door op huizen. Zo konden we in de Twentsche Courant van 20 augustus 1978 lezen dat er daags te voren, op 19 augustus 1978, rond 19.30 uur, in Reutum ruim 200 ooievaars waren neergestreken. Een groot gedeelte hiervan had een slaappleats uitgekozen op de daken in het dorp, de rest vond een plekje in de onmiddellijke omgeving. De volgende morgen omstreeks 10.00 uur, nadat ze hun veren hadden gladgestreken, vertrokken ze weer. Vele vogels waren geringd. De ringaf-lezing maakte duidelijk dat het ooievaars waren uit Polen, Denemarken en West-Duitsland.

Niet alle ooievaars trekken weg. Een groot gedeelte blijft hier overwinteren en dat zijn de projekt-ooievaars, zoals gesteld. Er zijn ook ooievaars die in de zomer wat rondzwerven. Meestal zijn dit ooievaars die nog niet geslachtsrijp zijn of die door andere omstandigheden niet tot broeden gekomen zijn. Soms bewegen ze zich dan in de richting van hun winterverblijf, maar het kan evengoed omgekeerd zijn. Een dergelijk verschijnsel noemt men voortrek of vroegetrek. Het is dus heel goed mogelijk dat de ooievaar die op 22 juni j.l. op het dak van Chris en Annie Velthuis aan de Willem Wegewartstraat te Denekamp neerstreek een voortrekker is geweest uit een der Oost-Europese landen.

W.A.J.Nijhuis.

Van n kleen boksen-kealken dat pas
loopen hef leerd zeg de moeder
greuts: 't kan loopen as ne kievit.

In het jaar Een duizend acht honderd acht en tachtig, den vijftien
 der maand juni — is voor ons ondergeteeken
 Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Hemelumer Oldephaert en Noordwold
 Provincie Friesland, gecompareerd: Johannes Asma
 oud aanwederdijg — jaren, van beroep landbouwer — wonen
 te Kroonum — welke ons verklaarde, dat op den derden
 dag der maand juni — deses jaars, des avonds — t
elf — ure, te Kroonum een kind van het manne lijk geslacht is geboren
ijner echtgenote Johanneke Bergsma, boer
ingelyks te Kroonum woonachtig —
 aan welk kind hij verklaarde de voornaam te geven van Jann —

De gemelde verklaring is geschied in tegenwoordigheid van Anne Luitpold
 oud aanwederdijg jaren, van beroep arbeider —
 wonende te Kroonum — en van Jann Rader — o
aanwederdijg jaren, van beroep Klerk — wonende te Kroonum.

Waarvan wij deze acte hebben opgemaakt, welke, nadat dezelve was voorgelezen, door o
de comparanten, als gezegd is, is gesekend. —

J. C. Asma

cl. J. Luitpold
Pale.

No. 70

M. W. G. G. G.

1783

Reklame de Den 27 April zijn
Eerste maal den na drie voorjaars
April de werde maakt den 23 dits Zondagse Prode
de twee maal maakt na Wijk
den 20 dits met Alte de ve
trekken in de de
in de de de
de de de de

Nanne Willems van
Wijk de de
Marike Johannes van
Oudemirdum

huwelijksakte Nanne Willems uit Wijkel en
 Marike Johannes uit Oudemirdum
 (Nanne is: een zoon van Willem=
 Asma).

Graag wil ik u iets over onze belevenissen van de afgelopen vakantie beschrijven, waar het gaat over familienaamonderzoek.

Wij, mijn man en ik, waren in Gaasterland (Friesland) in het plaatsje Oudemirdum (gemeente Balk).

De overgrootvader van mijn man, Mathijas Asma, is van daaruit vertrokken naar Noord Amerika. Hij was voor de tweede keer gehuwd. De twee oudste zoons uit dit huwelijk vertrokken in 1892 naar Noord Amerika. Waarschijnlijk hebben ze daar hun "land van melk en honing" gevonden. Want in 1896 vertrok bovengenoemde Mathijas met zijn vrouw Marijke Reins Haarsma, die 20 jaar jonger was dan hij, en 9 van hun kinderen uit dit huwelijk eveneens naar Noord Amerika.

Dit alles hadden we uitgezocht in het gemeentearchief van Balk.

De drie kinderen uit het eerste huwelijk van Mathijas, met Harmke Berens van der Hof, twee dochters en één zoon, bleven in Nederland. Ze waren hier gehuwd. Deze zoon is onze grootvader. De oudste dochter uit het tweede huwelijk bleef ook hier. Ze was huishoudster bij haar oom, pastoor S. Asma te Schalkhaar. Ze ligt, evenals haar oom, daar ook begraven op het kerkhof.

Het contact met de "Amerikaanse Asma's" was na de dood van mijn man zijn grootouders verloren gegaan. In Oudemirdum hebben we geprobeerd wat van deze familie te weten te komen. Het viel niet mee, omdat de mensen, die Mathijas gekend hebben, er niet meer zijn.

De eigenaar van ons hotel, de heer Agricola, was ons erg behulpzaam. Daarvoor zijn wij hem dank verschuldigd. Hij nam voor ons contact op met een 86-jarige vrachtrijder, die ons helaas van deze familie niets wist te vertellen. Ook bracht hij ons in contact met de 83-jarige bakker in Oudemirdum. Deze wist ons te vertellen van welke boerderij Mathijas was vertrokken. Hij had het als kind horen vertellen.

Het was een boerderij van de (ontginnings)maatschappij. Nu is het een grote kampeerboerderij, welke ligt aan de J.Scholtanuswei, de weg naar Rijs.

Toen we daar kwamen om enkele foto's te maken, kwam er iemand naar ons toe en vertelde dat de boerin afwezig was, maar dat deze waarschijnlijk wel een adres had. Enige jaren daarvoor waren er namelijk Asma's uit Amerika geweest om de boerderij te bezichtigen.

Toen ik na de vakantie belde, vertelde de boerin dat het daaropvolgende weekeinde een Asma zou komen. Dat was in Augustus.

Dat weekeinde heb ik telefonisch contact gehad met een kleindochter van Mathijas.

Volgens afspraak heb ik onze gegevens naar Amerika gestuurd. Nu wachten we in spanning op bericht uit Amerika.

We zullen zeker nog wel eens een vakantie besteden om wat meer te weten te komen van de omstandigheden, waaronder de mensen omstreeks 1900 leefden in Friesland. De "Amerikaanse" Asma's behoorden al jaren lang tot de ontbrekende stukken in onze familiepuzzel. Elk nieuw ontdekt feit geeft een heerlijk gevoel. Maar het brengt je ook weer tot verder zoeken en wroeten. Het kan een ware verslaving worden.

Vele mensen willen echter hun familiewortels bloot leggen. En het is ook belangrijk dat dit soort dingen wordt uitgezocht. Het zijn allemaal hele kleine stukjes van die grote geschiedenis. Het samenstellen van een stamboom vergt veel werk en geduld. Maar dat heel goed is op te brengen als je weer wat hebt ontdekt. En er is nog heel wat te "ontdekken".

Zo vond ik in het Jaarboek 1978 van de Nederlandsche Genealogische Vereniging een interessant testament uit 1660, hetgeen ik u niet wil onthouden.

"4 januari 1660 testeert Emmichgen Thomas, weduwe Claus Verschuer, gezond zijnde.

Zij legateert aan Derck Thomasz, haar oudste broeder, haar porceleine lampetschotel en bijbel.

Haar tweede en jongste broeder, mede genaamd Dirck, haar uitgeleende penningen.

Aan Anna Thomas, haar zuster, haar dagelijkse bonten jak en aan haar dochter Catharina Gerrits, bij wijze van

prelegaat, haar beste bont jak en twee van haar beste linnen witte schortedoeken.

Aan Brechgen Dircks, de dochter van haar voornoemde jongste broeder, haar gekleurde schort.

Voorts aan Aletta van Engelen, huisvrouw van Frederick de Veer haar twee porceleinen drielingschotels en aan Wilhelmina de Veer, dochter van de voornoemde Aletta van Engelen, haar kerkboek met zilver beslag en het zilveren kettinkje daarin en tenslotte al haar overige goederen aan Dirck en Herman Gerritsz en Catharina Gerritsz, zonen en dochters van Anna Goris, haar dochter in echte verwekt bij Gerrit Herman (Vogelsanck) haar tegenwoordige man.

Tot executeurs benoemt ze Dirck, haar oudste broeder en Goort Bosch, haar neef."

Tot zover dit testament.

Niets werd aan het toeval overgelaten en alles werd precies beschreven zodat geen enkel misverstand kon ontstaan. De kleding ging over op een ander en werd waarschijnlijk door meerdere generaties gedragen.

Zulke verhalen treft men ook aan als men de familiegeschiedenis gaat uitzoeken. Juist deze gegevens maken familieonderzoek zo interessant.

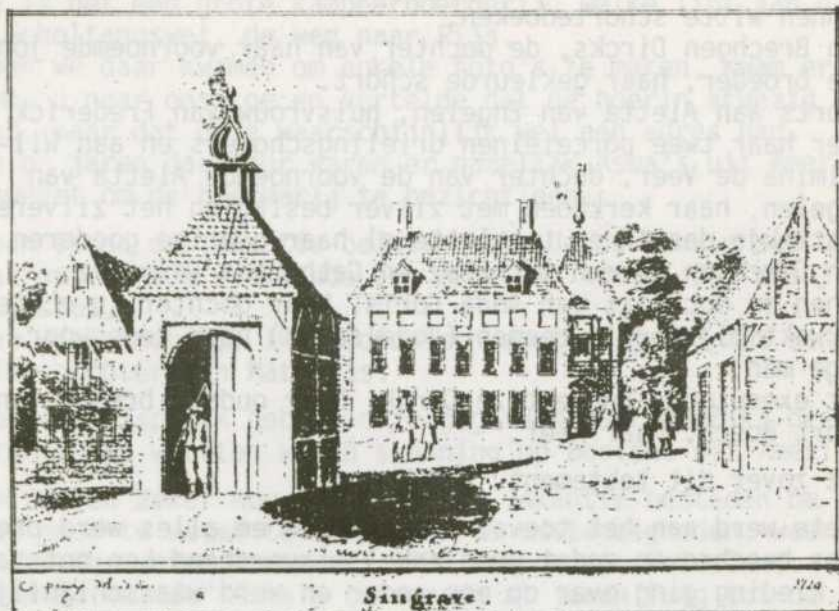
Mocht u bezig zijn of bezig willen gaan uw familiegeschiedenis op te schrijven, neem dan vooral ook die verhalen op. Ze zijn zo typerend voor de betreffende personen. Men leert ze er beter door kennen en ook de omstandigheden, waaronder ze leefden. Het maakt het familieverhaal levendiger en daardoor interessanter.

Tenslotte nog dit.

Hebt u familiepapieren, rekeningen, brieven, boedelpapieren, wilt u dit dan melden bij de Stichting Heemkunde te Denekamp. Vele familiearchieven zijn hier al in fotokopie aanwezig.

D.Asma-ten Broeke.

Hee lief ze hen waterdöske.

Huis Singraven 1729 (C.Pronk).

familiewapen van De Thouars

Bij de reconstructie van het kerkplein voor de Hervormde kerk in Denekamp (vorig jaar) werd een grafsteen blootgelegd van de familie De Thouars, destijds bewoners van huis Singraven en Harseveld. Bij enkele mensen was het bestaan van de zerk wel bekend. Ook staat hierover in het 4-delige boekwerk "Singraven" iets opgetekend en wel het volgende.

"Als Georgette in 't laatst van 1833 bij Gedeputeerde Staten een verzoekschrift indiende, waarbij zij verzocht, later ontheffing van de bestaande sanitaire reglementen naast haar overleden overleden broeder voor de Hervormde kerk in het dorp Denekamp begraven te mogen worden, dan zal men onder deze broeder wel Mark Anton moeten verstaan, omdat de Hervormde kerk pas in 1810 na overdracht van de oude parochiekerk aan de Katholieken gebouwd is. Haar lievelingsbroeder Constantijn Onno was echter reeds in 1791 gestorven en zal, indien hij te Denekamp begraven is, ongetwijfeld op grond van een oud recht der eigenaars van de naburige adellijke goederen in den Harsevelder grafkelder in de parochiekerk bijgezet zijn.

Het gemeentebestuur van Denekamp adviseerde 2 januari 1834 Georgette's verzoek gunstig, daar het niet waarschijnlijk was, dat er later iemand nog een dergelijk verzoek zou indienen en dat dit op zich zelf staande geval voor de openbaren gezondheid niet nadeelig kon zijn. De groote zerk, die beider stoffelijk overschot dekt, ligt thans nog voor den ingang der kerk, maar wordt door het nieuwe tegelplaveisel aan het oog onttrokken".

Om nu enigszins een beeld te geven van de omvang en de afbeeldingen op de zerk, volgt hier een korte beschrijving. De zerk is gemaakt van Bentheimer zandsteen. De lengte ervan bedraagt 2.70 meter, breedte 1.50 meter en de dikte is 0,30 meter. Het gewicht bedraagt ca. 3000kg. Ingebeiteld zijn, voor zover bekend, familie-

wapens van de familie De Thouars, hoewel niet overeenkomend met het wapen van De Thouars, dat in het boek Singraven staat afgebeeld.

Omdat de zerk vroeger aan de oppervlakte, vóór de ingang van de kerk heeft gelegen, is deze nogal uitgesleten. Aannemelijk is dat de namen van de overledenen er hebben ingestaan. Deze zijn nu volkomen verdwenen. Zichtbaar zijn nog wel: in het midden drie grotere afbeeldingen, rechts acht kleinere en doordat de zerk links boven gebroken is en er een klein gedeelte ontbreekt, zijn hier nog maar vijf kleinere afbeeldingen zichtbaar, maar logisch is dat dit er ook acht geweest zullen zijn.

Rest nog een beschrijving van de personen Mark Anton en Georgette Cornelia De Thouars, waarvan de stoffelijke resten onder deze zerk begraven werden.

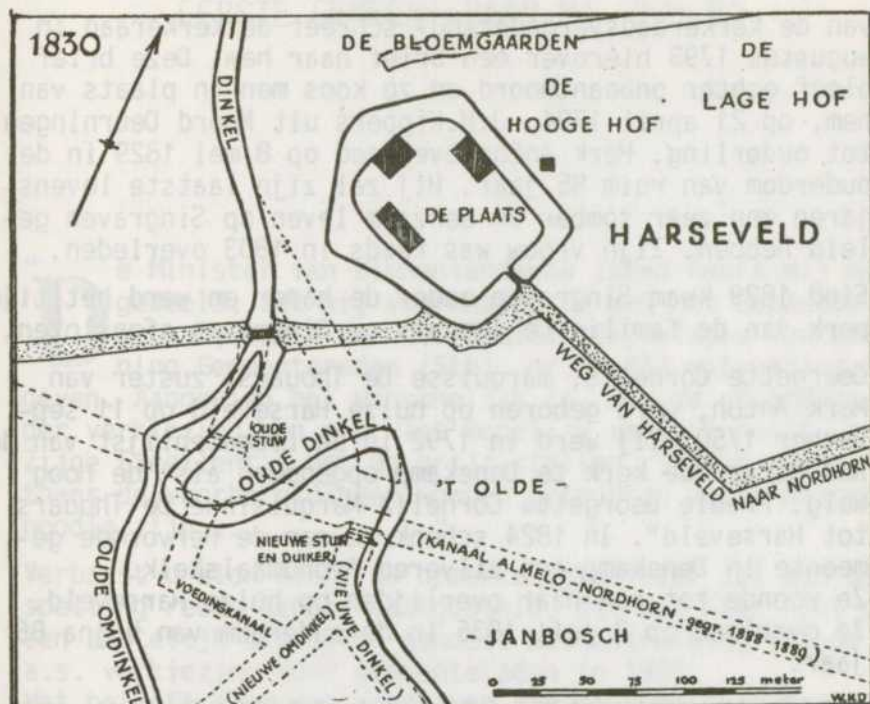
Mark Anton, marquis De Thouars, generaal majoor, heer van Singraven werd op 26 november 1743 te Denekamp geboren als tweede kind uit het huwelijk van George Cornelis De Thouars en Wilhelmina Ermgarde Duca, barones du Tour. Door genegenheid van zijn tante Johanna Margaretha, weduwe van Anton Barthold Sloet, werd hij erfgenaam en eigenaar van de havezathe Singraven.

Op 23 oktober 1774 trad hij in het huwelijk met zijn nicht Johanna Caroline Thouars tot Bellinkhof (geboren 1750).

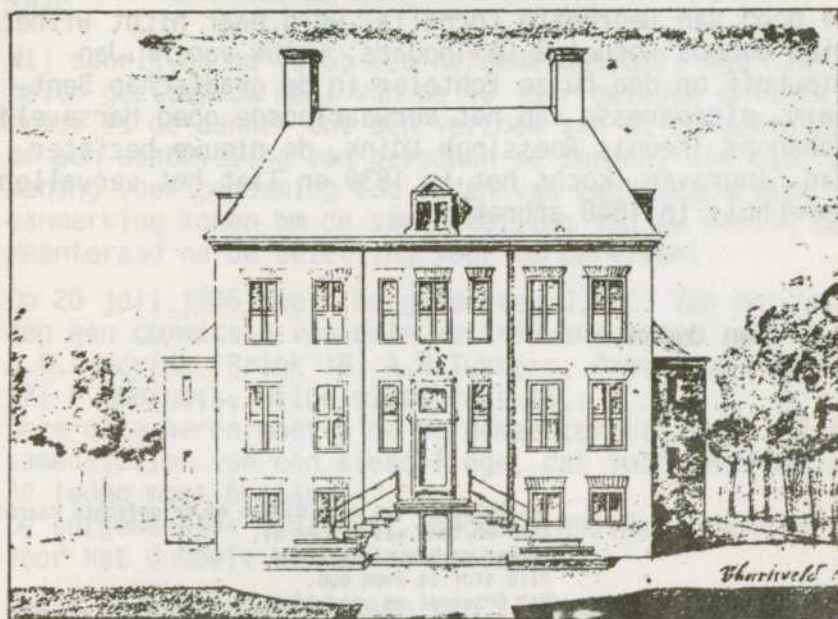
Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren, allen op Singraven.

1. Anton Johannes, geb. 5-9-1776, jong gestorven;
2. George Willem Cornelis, geb. 30-10-1778, overleden 10-4-1829;
3. Golda Geertruida Maria Anna, geb. 22-5-1785, overleden 22-5-1805;
4. Louisa Geertruida Maria Anna, geb. 27-12-1788, overleden 14-7-1858.

Mark Anton De Thouars werd op 23 juli 1774, in plaats van de overleden baron Sloet, tot ouderling van de Hervormde kerk in Denekamp gekozen. Maar omdat hij bijna altijd afwezig was, hetzij in garnizoen of ter velde -slechts eenmaal, op 21 juni 1775, tekende hij de notulen

LIGGING VAN HET HUIS HARSEVELD
NAAR DE MINUTKAART VAN HET KADASTER

Huis Harseveld

van de kerkeraadsvergadering- schreef de kerkeraad in augustus 1793 hierover een brief naar hem. Deze brief bleef echter onbeantwoord en zo koos men in plaats van hem, op 21 april 1794, J.H.Kippers uit Noord Deurningen tot ouderling. Mark Anton overleed op 8 mei 1829 in de ouderdom van ruim 85 jaar. Hij zal zijn laatste levensjaren een zeer somber en eenzaam leven op Singraven geleid hebben. Zijn vrouw was reeds in 1803 overleden.

Eind 1829 kwam Singraven onder de hamer en werd het tijdperk van de familie De Thouars op Singraven afgesloten.

Georgette Cornelia, marquise De Thouars, zuster van Mark Anton, werd geboren op huize Harseveld op 11 september 1750. Zij werd in 1792 in de Lidmatenlijst van de Ned.Hervormde kerk te Denekamp opgenomen als:"de Hoog Welg. Freule Georgette Cornelia Marquisinne De Thouars tot Harseveld". In 1824 schonk ze aan de Hervormde gemeente in Denekamp een zilveren Avondmaalskelk. Ze woonde tot aan haar overlijden op huize Harseveld. Ze overleed op 7 juli 1835 in de ouderdom van bijna 85 jaar.

Het einde van het tijdperk van de familie De Thouars op het landgoed Harseveld werd hiermee ook afgesloten. Na de dood van Georgette Cornelia, werd haar nicht Wilhelmina Jacoba Cornelia De Thouars, vrouw van Mr.Jan Nieuhoff op den huize Echteler in de graafschap Bentheim, eigenaresse van het verwaarloosde goed Harseveld. Johannes Theunis Roessingh Udink, de nieuwe bezitter van Singraven, kocht het in 1839 en liet het vervallen herenhuis in 1848 afbreken.

J.A. den Ouden.

Het betasten van oude dingen en de gedachte daarbij:
toen en toen wás het er al,
berust op een misverstand.
Alle stof is even oud.
Wat ontstaat en verdwijnt, is de vorm.
Godfried Bomans (Buitelingen,1963)

"De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft mij medegedeeld, dat hij voornemens is aan het bepaalde in art. 2, lid 4 van het Besluit Tijdelijke Voorziening Gemeenteraden (Stbl. nr. F.45) uitvoering te geven. Aangezien het wenschelijk is, dat de procedure der verkiezing een zoo vlot mogelijk verloop heeft, zal Zijne Excellentie het op prijs stellen, indien reeds thans de voorbereidingen worden getroffen welke daarvoor noodig zijn....."

Verbaast u zich niet? De opmerkelijke lezer zal aan de spelling reeds hebben vastgesteld, dat het hier niet om een ambtelijk schrijven handelt met betrekking tot de a.s. verkiezing voor gemeenteraden in 1986.

Het betreft hier een schrijven van de Commissie der Koningin in de Provincie Overijssel, gedateerd 26 juni 1945.

Wij schrijven nu 1985; een herdenkingsjaar. Het hierboven geciteerde deel van de 40 jaar geleden geschreven brief is de aanhef tot een verzoek aan de burgemeester om een aanbeveling van personen te zenden, die naar zijn mening voor benoeming tot leden van een kiescollege in aanmerking komen om de samenstelling van de eerste gemeenteraad na de bezetting voor te bereiden).

Op 20 juli 1945 stelt burgemeester J.L.C. Van der Heijden een commissie van drie vertrouwensmannen samen: J.G.Remerink, Brink 18; A.H.Tukkers, Ootmarsumsestraat 12; P.Goorhuis, Wilhelminastraat 16.

Deze drie heren moeten de burgemeester bijstaan bij het samenstellen van een kiescollege, dat voor Denekamp uit 39 leden moet bestaan.

De burgemeester stelt uit zorgvuldigheidsoverweging voor het dubbele aantal te benoemen.

Omdat de gemeente Denekamp per 31 december 1942 7515 zielen telt zal de gemeenteraad 13 leden tellen en het

DENEKAMP

Kiescollege Gemeenteraad. Tot leden van het Kiescollege voor den tijdelijken Gemeenteraad zijn benoemd: G. J. Bekker, H. Oude Elferink, B. A. Bontjer, B. J. Elferink, J. Aveskamp, J. Keizer Jr., H. Veldhuis, H. H. Molendijk J. Hofste, F. Weustink, W. Ludden, J. H. Aarnink, G. J. Blokhuis, P. Goorhuis, G. A. Zengerink, J. A. Wilbers, A. Hesselink A. van Dijk, J. Oude Wolbers, J. Hermelink, L. Maatman, G. H. Mulders, B. Holsbeek, Herm. Din geldein, G. Bossink, G. H. Oude Griep, H. Horsthuis, A. H. Tukkers, L. J. Groener, A. B. Bos, E. J. Kamerhuis, B. J. Looman, G. Meenhuis, A. Aalbers, G. H. Groener, J. G. Remerink, J. Kuks G. van der Ham en B. E. Tijink.

Zaterdagmorgen worden door de leden van dit kiescollege de candidatenlijsten ingeleverd en Vredag a.s. wordt de definitieve candidatenlijst samengesteld.

Uit: Twentsche Courant
6 oktober 1945.

Uit: Twentsche Courant
5 november 1945

DENEKAMP

Tijdelijke gemeenteraad. Door het stembureau is bekend gemaakt dat in de tijdelijke gemeenteraad gekozen zijn de heeren: J. H. Aarnink, G. J. Blokhuis, F. H. Bodde, H. Dingeldein, A. Heesink, J. B. Hofsté, G. Meenhuis, H. Oude Elferink, J. H. Rademaker, J. G. Remerink, L. J. J. Scholten Linde, J. Wynia en G. A. Zengerink.

kiescollege derhalve uit 3 x 13 bestaan. Vandaar deze 39 leden. Deze 39 leden zullen de eerste (tijdelijke) gemeenteraad van na de bevrijding kiezen uit kandidaten, die door het kiescollege worden aangezocht. De namen van de 39 kiesmannen (ja, 't waren toen nog uitsluitend mannen, die de dienst uitmaakten) geven een dwarsdoorsneevertegenwoordiging te zien van alle "lagen" der bevolking, zoals dat nog niet zo erg lang geleden werd aangeduid.

De aanduiding "tijdelijke" moet gezien worden in het licht van die na-oorlogse tijd, waarin zo snel mogelijk weer een normaal democratisch bestuur moest worden samengesteld.

Op 15 oktober 1945 kiezen 38 aanwezige leden van het kiescollege een tijdelijke gemeenteraad.

Het proces-verbaal van deze stemming vermeldt:

"Terstond nadat alle stembiljetten zijn geopend en de daarop uitgebrachte stemmen zijn opgenomen, maakt de voorzitter bekend, dat op de onderstaande kandidaten de daarachter vermelde eerste voorkeurstemmen zijn uitgebracht: Aarnink J.H. 4; Blokhuis G.J. 4; Bodde F.h. 1; Dingeldein H. 4; Heesink A. 3; Hofstee J.B. 3; Oude Elferink H. 3; Remerink J.G. 3; Scholten Linde 3; Wynia G. 6; Zengerink G.A. 3".

Op 29 oktober ontvangen deze heren officieel bevestiging van hun benoeming.

Op 10 november maken burgemeester en wethouders het onderzoek van de Geloofsbrieven bekend en daarop verschijnen naast de hiervoor genoemde namen bovendien G.Meenhuis en J.H.Rademaker. Daarmee is het eerste 13-tal edelachtbare heren van na de oorlog compleet, het eerste gemeentebestuur na vijf jaren willekeur en chaos.

Eerder schreven wij "tijdelijke" gemeenteraad. Zo tijdelijk bleek dat ook weer niet, hoewel, ons democratisch bestel kent iedere gemeenteraad een tijdelijk karakter toe, hetgeen besloten ligt in de vier-jaarlijkse ontbinding en nieuwe verkiezing.

Het begrip "tijdelijk" heeft voor sommigen van de eerste 13 nogal een lang karakter gekregen. Velen zijn inmiddels overleden, waarvan een niet onbelangrijk aantal een lange staat van dienst heeft gehad. Als wij ons namen

herinneren van Aarnink, Blokhuis, Oude Elferink, Rade-
maker, Wynia en Zengerink, dan weet iedereen met enige
bestuurlijke interesse wat deze mannen van het eerste
uur voor Denekamp hebben betekend, zonder dat daarmee
aan anderen tekort wil worden gedaan.

Opmerkelijk is bovendien dat slechts twee van deze eer-
ste "tijdelijken" in een zoon een opvolger hebben. H.
Oude Elferink (Hendrik) kreeg een aantal jaren na zijn
te vroege overlijden (1958) in zoon Herman (1962) een
voortzetting van het raadslidmaatschap, ja zelfs als
wethouder. S.Wynia volgde in 1970 aansluitend zijn
vader op, die na 25 jaar zich niet meer herkiesbaar
stelde.

Het is niet meer dan toeval, dat beide "tijdelijken
van de tweede generatie" thans deel uitmaken van Demo-
cratisch Denekamp.

Eigenlijk een mooie gedachte om dit terugblikken in 40
jaar herinnering mee te besluiten. Want het "tijdelijke"
van ieder raadslid is wellicht het meest menselijke
van ons democratisch bestuursstelsel, ook in onze de-
mocratische gemeente Denekamp.

Niks is better verdeeld
as t vestaand
Elk meant
dat e dr genug van hef.

Nu Kerstmis weer voor de deur staat, zien we regelmatig in kerststukjes de hulst weer terug, die nog tot in de winter vol met vruchten kan zitten. De Latijnse aanduiding voor hulst is "*Ilex aquifolium*". Maar in de zomer letten we niet zo op deze groenblijvende plant, die dan ook niet zo opvalt tussen al het overvloedige groen.

Ilex is de oude Latijnse plantennaam, waarmee vroeger de steeneik werd aangeduid. Maar tegenwoordig is het de geslachtsnaam voor hulst, waarvan de bladeren een oppervlakkige gelijkenis vertonen met die van de steeneik. De soortnaam *aquifolium* duidt op de scherppuntige bladeren.

Hulst heeft kleine onopvallende bloemen. Sommige bloemen zijn manlijk en andere struiken hebben juist vrouwlijke bloemen. De bloemen zijn dus eenslachtig, en de struik is tweehuizig.

Als een vrouwlijke plant bessen wil dragen, moet zij wel eerst bestoven worden met stuifmeel van een manlijk exemplaar. De bestuiving geschiedt door vliegen, die wellicht door zoetigheid worden aangetrokken.

Men beweert dat de hulstboom op oudere leeftijd minder stekelige bladeren heeft. Deze stekelige punten zijn een goede afweer tegen diervraat. Waar deze dieren niet meer bij kunnen komen is het ook niet meer nodig om stekels te vormen. De natuur heeft het allemaal wel goed geregeld.

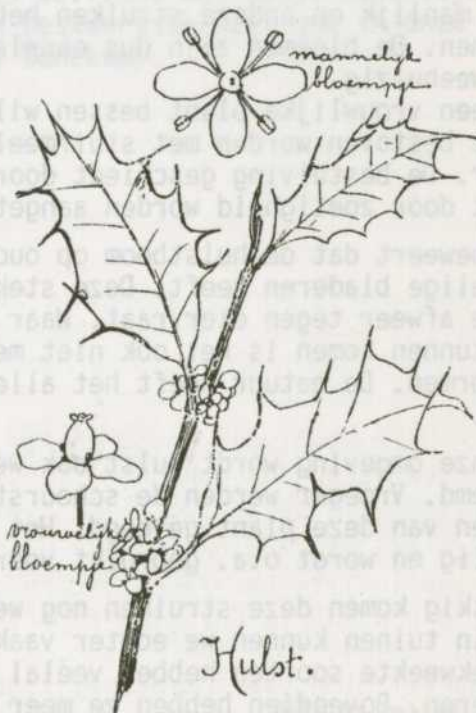
In onze omgeving wordt hulst ook wel "holskrabben-buske" genoemd. Vroeger werden de schoorstenen vaak met een bos takken van deze plant geveegd. Het hout is hard en fijnvezelig en wordt o.a. gebruikt voor houtdraaien.

Gelukkig komen deze struiken nog wel in de natuur voor. Ook in tuinen kunnen we echter vaak hulst aantreffen. De gekweekte soorten hebben veelal grotere bloemen en bladeren. Bovendien hebben ze meer en vaak dikkere vruchten.

Er zijn ook hulstsoorten in de handel met bonte bladeren

of met gele bessen. Verder worden ook bladverliezende soorten gekweekt, die in kerststukjes worden gebruikt omdat hun bessen nog enige tijd aan de tak blijven zitten.

J. Bruns.

ERVE ENKTMAN IN TILLIGTE

Het erve "Enktman" is wel een van de oudste erven van Tilligte. Door de huidige bewoners van dit erve, de familie Weenders, werd ons welwillend een korte omschrijving over de geschiedenis van het erve beschikbaar gesteld, opgetekend door de heer Mensink, een halfbroer van de heer Weenders.

De boerderij waar ik geboren en tot nu toe getogen ben, is beter bekend als erve "Enkman". Het erve Enkman of Enkt komt reeds vroeg in het verleden voor.

Enkele malen komt men het tegen onder de persoonlijke namen: Gert van Enget (1313), Gherardus de Enghete (1329), Menso to Anghete (1336), of Lutbertus tho Angete (1339), Henrich Enckman (1673), Hene Enckman (1684), Luicke Enctman (1696), of Luicken Encktmán (1706), Hinrich Enkman (1730), Maria Enkman (1751 en 1791), Lehna ter Enkt (1800), Jan ter Enkt of Enkman (1801) en Jan Hendrik ter Engte (1805).

Verschillende keren ook komt het erf zelf in een aanduiding voor: Het goed Enghete gelegen in het kerspel van Oetmersen toebehorende aan het Duitse Huys aldaar (1372), Engte (1601) Enkman (1649 en 1675), eigenhorig Erve Encktmán in Tillicht (1684), 't Erve ter Enkt (1768 en 1801).

Er is een bewogen, maar niet geheel te reconstrueren geschiedenis verbonden aan het erve Enkman.

Voor 1338 waren de bewoners van het erf daarvan ook eigenaar. In die periode vóór 1338, nog één jaar voordat Ootmarsum in 1314 het recht verkreeg een week- en jaarmarkt te houden, is Gert van Enghet in een geschil gewikkeld (1310).

Dit geschil ging over "tinsen". Tinsen zijn cijns -of pachtsommen, welke nog moesten worden betaald, nadat een vroeger "horige" (= aan een heer onderworpen) zich

tegen betaling had vrijgemaakt.

De bisschop Guido van Henegouwen van Utrecht, als wereldlijk grootgrondbezitter en eigenaar van verschillende hoven van Twente (hij was landsheer over Twanti), trad als scheidsrechter op.

Ridder Bernd van Zebelingen en Gert van Enghet streden als gezamenlijke erfgenamen over de verdeling van o.a. de erven Enktman, Olde Enkt, Bokum, Langkamp en het huis Lammerink te Reutum.

Deze Bernd was waarschijnlijk gehuwd met een zuster van Gert van Enghet, hij was de schout (vertegenwoordiger) van de bisschop van Utrecht in Twente.

De genoemde bisschop wees het erve Langkamp en het huis Lammerink te Reutum toe aan Ridder Bernd van Zebelingen. Bovendien werd Gert van Enghet nogal zwaar belast door de bisschoppelijke uitspraak. Hij deed het familie-erf over aan de zonen van Bernd van Zebelingen. Deze verkochten dat door aan o.a. een Schulenborch uit Schüttorf. De Schulenborchs droegen het in 1338 weer over aan de landcommandeur van het Duitse Huis te Utrecht. Via deze weg kwam het vervolgens in handen van het Duitse Huis te Ootmarsum.

Dat Duitse Huis -in de 17e eeuw in handen van de familie van Heyden- bezat veel boerderijen en gronden in Twente.

Dit geslacht geraakte in schulden. Daarom moesten steeds vaker gronden en boerderijen uit het bezit, in opdracht van de douarrière van Heyden Hompesch-von Riedesef in stukken en brokken verkocht.

De meeste gebruikers der erven kochten zelf de landerijen met boerderij. Zo werden op "maandag den 12en van Slagtdaand 1810 ten huize van castelein A.Kip te Ootmarsum" de diverse erven ingezet.

Na het verstrijken van de zesweekse tijd van beraad, werden aan de hoogste bidders op 30 januari 1811 verschillende erven toegewezen.

Jan Hendrik ter Engte werd toen eigenaar van het erf Enktman in Tilligte, voor 5810 gulden en 21 stuivers!!! En tot heden is erve Enktman in bezit gebleven van de Enktmännekes!!!

In de loop van de jaren zijn de namen nog al eens veranderd. Omstreeks 1850 was het nog ter Enkt, maar toen daar twee vrouwen waren, werd de naam niet voortgezet en

er trouwde een Pikkemaat bij in. Uit dat huwelijk kwamen twee meisjes, dus de naam Pikkemaat zou ook weer verdwijnen. Toen trouwde in het begin van de twintigste eeuw (1908) er een Weenders bij in. Deze stierf in 1917 en liet 3 kinderen achter, nl. Sientje, Gerard en Maria Weenders. Sientje was in een klooster en stierf op 19-jarige leeftijd. Gerard en Maria bleven op het erve Enkman, ze waren 5 en 3 jaar oud toen hun vader stierf.

In 1921 hertrouwde weduwe Weenders-Pikkemaat met B.G. Mensink. Deze runde het bedrijf totdat Gerard oud genoeg was om het bedrijf over te nemen. Het bedrijf kwam weer op naam van een Weenders tegen de zeventiger jaren.

Nen goein boer
klaagt altied
Oet ziene weur
kôj begriepn
dat hee mooi
vedan leaft
van de scha.

Berghummerstraat te
Denekamp.

De köster is in dit geval Johan Benneker, de köster van de Sunterklaoskeark in Denekaamp.

"Vrogger wer dr op t laand vól row verbouwd en as ze dan maejt was, wer ze aan hók zet, acht gaarven en twee endgaarven. Neegn hók werdn der netkes in de rieg zet en t tiende hók ieder kear wear oet t verbaand; den was veur de keark of veur de pestoor, zo vetöl mien vaar het aait. Later, dat was al wiet veur n lestin oorlog, is dat ofschaft. In plaats van gaarven wer de tow gedöskede row ophaalt; collecte-veurn neumn ze dat. Deur de kleine boern wer dr een speentvat gemn en deur de grootn twee speentvaatn.

n Speentvat is ne holtn maot van ongeveer acht liter.

As t dan zo wied was, dan wer dat zundags in de keark of-kunnigd deur pestoor Knuif of een van de kaplaons en dat gung zo: Maandag en dinsdag roggecollecte in Beuningen, woensdag en donderdag in Noord Deurningen om en bij de Kampstieen vrijdag in de dorpsbuurt.

Het collecteveurn wer daon deur de köster en deur Nij-meijer oet Berghum (Mölngaats). Een van de grotere boern oet de boerschop, waar ze den dag roondgungn, kwam met ne zeilwaagn met twee peere dr veur. Dat veurn met de zeilwaagn was n erebaantje en wer ok nich betaald.

's Maondaagsmorns um 8 uur begun t dan in Beuningen; de waagn bleef meestal op de weg staon en n een gung naor links en n aander naor rechts en as t n haenig zekske was gung t op de ruw.

Tegn middag kwamn ze bie ne boer, waar ze met konn etn en s aomds aten ze wat an de pastorie, bie Jaan, dee in dee tied hoesheulster was bie pestoor Knuif.

Mien breur Gerrad, n paoter, en ik bint ok wal es met west, tow nog zukke jongs waarn, dan mogh wie achter in de zeilwaagn zittn.

s Aomds wer de opgehaalde row naor Schellings of naor n boernboond bracht; wel t meeste der veur gaf, dee kreeg de row.

Wat later in t naozommer mos mien vaar roond bie de daorperleu um de pestoorscollecte; ne guln of twee guln wer der meest geft en dat was saam met de row t inkomn van de pestoor.

Op n preakstool wer der dan teveurn ofkunnigd dat er wear ne "rogge- boter- en vlascollecte" wer holn. Vlas wer der altied wa zegt, mer vlas verbouwn dat was veur mien tied, daor weet ik niks van.

Ok het ophaaln van botter hek nich met maakt. Met de botter gung t zo: ne boer zee dan in t melkfebriek zo en zo völ poond of kilo botter naor de pastorie; dat wer dan as n tegood noteerd en as ze dan botter neudig hadn op de pastorie dan wer dr wat haald of t wer bracht deur Botterkökkeler. Dat wer dan van t tegood ofschrewn.

Melk brachn ze ok, de boern, dat doot ze trouws now nog. Dr is n melkbuske van vief liter en dat geet van n een boer naor n aander, b.v. van Ellenboer naor Kappelhof. Ellenboer brach dan an de pastorie n buske melk en vreug dan meteen wanneer of ze wear melk mosn hemn. Ellenboer nam dan t leuge buske wear met en brach t naor Kappelhof. Dee brach t volle buske op n ofgesprökn dag dan wear naor de pastorie. Kappelhof brach t naor Plaankn Frits en den wear naor Koekoek op t Singraawn en zo gung t vedan.

t Was gewoon ne roondgang en den duurn vrogger meschien zon aanderhalf jaor; dus elkn boer bracht zo eenmaal in de aanderhalf jaor n buske melk naor de pastorie. As t buske helemal roond was west, dan leut n lestin boer t staon op de pastorie. Dan mos ik t aait wear naor de weduwe Veldmaot brengn, an de Foksweg, dat was altied t begin.

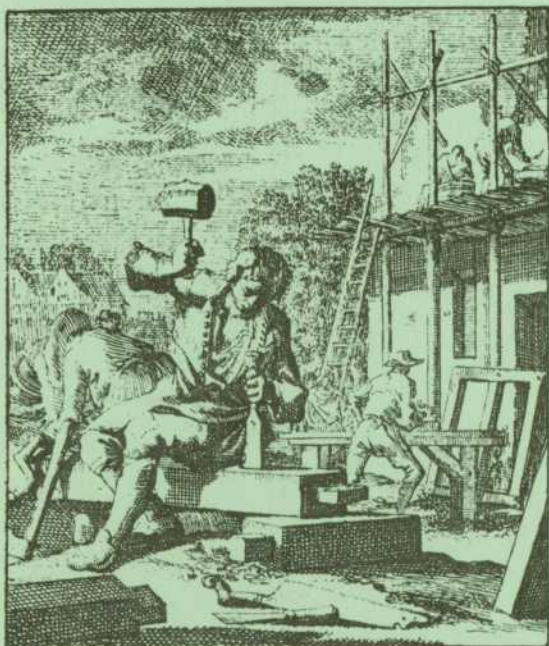
Tow pestoor Heuven hier in t daorp kwam, vreug he mie op ne goon dag, wat dat toch was met dat melkbuske. Ik heb t m oetlegd en tegn m zegt: ie hoeft t netuurlijk nich vedan te doon, mer t is n heel aold gebroek. De pestoor vön t ok n mooi gebroek en wil t wal anhaaln. As ze dan komt, de leu met t buske, dan praot de pestoor eam met de leu, ze kriegt koffie en as t maanleu bint, ok nog ne sigaar; mer meestal bint t vrouwleu dee de melk brengt."

Töt zowiet köster Benneker an t woord.

H. Asma.

De Timmerman.

Het minder word betracht, Het meerder niet bedacht.

Soo't aardse Huis tot nut kan strecken,
Om ons voor ongeval te decken,
Gelijk het seer beminlyck doet;
Wat hoord men dan met vlijt te bouwen
Daar't leeven Ewig huis sal houwen,
Wanneer't van hier verhuisen moet.

BIJ DE HAND

Stichting Heemkunde Denekamp

't HEEMHOES

De Stichting heeft huisvesting in 't Heemhoes, Kerkplein 4 te Denekamp. Naast bibliotheek- en archiefruimte zijn hier ook werk- en vergaderruimten.

't Heemhoes is geopend: ma/vrij 8.30 - 12.30 uur en van 13.30 - 17.00 uur; tel. (05413) 4656.

Beheerder: J.A.den Ouden, tel. (05413) 2800.

Bibliotheek: geopend donderdag 18.30 - 21.30 uur.

bibliothecaresse: mevr. Th. Asma-ten Broeke; tel. (05413) 2434.

BESTUUR

J.H.Borgman, voorzitter; H.Boink, secretaris; W.A.J.Nijhuis, penningmeester; C.C.M.Hamers; S.M.Heerink-Reerink; G.J.Tij-scholte; J.Veldhuis; S.Wynia en A.Zekhuis-Stroot.

DONATEURS

Bij het secretariaat kan men zich aanmelden als donateur. De kosten bedragen minimaal f.15,- per jaar.

SECRETARIAAT

Het secretariaat is gevestigd op het adres Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp; tel. (05413) 2261.

BANK/GIRO

ABN-bank te Denekamp; rekening nummer: 59.57.16.547. Postgiro-nummer: 5565614.

adressen werkgroepen

Werkgroep Geschiedenis: H.J. Asma, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp; tel. (05413) 2434.

Werkgroep Beheer: J.A.den Ouden, Clematisstraat 26, 7591 XH Denekamp, tel. (05413) 2800.

Werkgroep Bibliotheek: mevr. Th. Asma-ten Broeke, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp, tel. (05413) 2434.

Werkgroep Genealogie: G.Tij-scholte, Damweg 16, Tilligte; tel. (05412) 1447.

Werkgroep uitgifte Manuscripten: S.Wynia, Oranjestraat 20, Denekamp, tel. (05413) 1986.

Werkgroep Flora en Fauna: W.A.J.Nijhuis, Kasteellaan 4, Denekamp, tel. (05413) 1453.

Werkgroep Exposities: H.Boink, Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp tel. (05413) 2261.

Werkgroep Dialect en Fol-klore: mevr. A.Zekhuis-Stroot, Spittendijk 51, Denekamp; tel. (05413) 2051.

Stichting Heemkunde Denekamp

Op 20 juni 1975 werd in Denekamp door een aantal geïnteresseerden in de plaatselijke geschiedenis en de natuur een werkgroep heemkunde opgericht. In een aantal jaren groeide de werkgroep uit tot de in juli 1982 opgerichte Stichting Heemkunde Denekamp, welke tot haar werkterrein rekent het gehele gebied van de gemeente Denekamp.

De Stichting stelt zich als doel het bestuderen van de geschiedenis en de natuur van de dorpen en de buurtschappen en zorg voor het behoud van monumenten en de natuur, een en ander voor zover betrekking hebbend op het grondgebied der gemeente Denekamp.

Heemkunde wil zeggen, de kennis van het eigen heem, de eigen omgeving, de streek waarin men woont. Dit in de ruimste zin van het woord. Voorts kennis van de zeden en gebruiken en van de opvattingen en overleveringen van de bevolking in verband met de aard van het land.

Door studie en onderzoek wordt getracht het verleden te analyseren en daarover zonnodig te publiceren. Waarmee beoogd wordt waardering te wekken voor wat hier door de natuur en vroegere cultuur tot stand is gekomen. Tevens komt hiermee een stuk verleden tot leven, waarmee het heden mede gestalte kan worden gegeven. Het aangeven van de toekomstige ontwikkeling wordt immers mede bepaald door de wetenschap, dat kennis van het verleden niet kan worden gemist, want in het verleden en het heden ligt de toekomst besloten.

Ter ondersteuning van dit streven is de medewerking van velen nodig. Daarom ook heeft de Stichting een aantal werkgroepen, welke zich op verschillende terreinen bezighouden. Voorts is er het driemaandelijks contactorgaan 't Onderschoer, dat gratis wordt toegezonden aan de donateurs.

Daarnaast worden twee keer per jaar bijeenkomsten gehouden voor de donateurs. U hebt dan ook de gelegenheid mee te denken en mee te praten over belangrijke zaken die de Stichting aangaan. Er worden ook excursies georganiseerd.

Tenslotte beschikt de Stichting over een fijne huisvesting, waarin de bibliotheek is ondergebracht en waarin ook de bijeenkomsten en vergaderingen plaatsvinden. Boeken kunnen door de donateurs kosteloos worden geleend. Een catalogus is beschikbaar en kan worden toegezonden.

Ook bestaat de mogelijkheid tot actieve deelname aan de werkgroepen. De adressen staan hiernaast. Op verzoek wordt graag nadere informatie verstrekt.

